Genomförande av vattenmyndigheternas åtgärdsprogram - Sammanställning och analys av myndigheters och kommuners redovisning av genomförda åtgärder 2011

Myndigheter och kommuner som behöver genomföra åtgärder enligt vattenmyndigheternas åtgärdsprogram redovisade den 28 februari 2012 vad som genomförts under 2011.

Redovisningen utgör underlag för en uppföljning av genomförda åtgärder för att bedöma huruvida fastställda miljökvalitetsnormer kommer att uppnås eller ej. Den ska också ligga till grund för vattenmyndigheternas utformning av kommande åtgärdsprogram och utgöra en grund för Sveriges rapportering till EU om hur långt åtgärdsarbetet har kommit vid utgången av 2012.

Vattenmyndigheterna har sammanställt och analyserat redovisningarna i syfte att ge en samlad bild av framstegen åtgärdsarbetet för att nå miljökvalitetsnormerna.

Det återstår mycket arbete för att nå god vattenkvalitet och därmed de uppsatta miljökvalitetsnormerna för vatten konstaterar de fem regionala vattenmyndigheterna. Samtidigt ses positiva effekter som ett ökat samarbete över organisationsgränser och att åtgärdsarbetet oftare sker med ett helhetsperspektiv.

Med sammanställningens resultat och andra uppdrag som underlag kommer vattenmyndigheterna nu att förbereda nästa redovisningstillfälle, den 28 februari 2013.

För vattenmyndigheterna

Bo Källstrand

Landshövding,

Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt, Länsstyrelsen i Kalmar län
Vattenmyndigheten för Bottenvikens vattendistrikt, Länsstyrelsen i Norrbottens län
Vattenmyndigheten för Bottenhavets vattendistrikt, Länsstyrelsen i Västernorrlands län
Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt, Länsstyrelsen i Västmanlands län
Vattenmyndigheten för Västerhavets vattendistrikt, Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Länsstyrelsen Västernorrland 871 86 Härnösand
Besöksadress: Nybrogatan 15 och Pumpbacksgatan 19 Telefon: 0611-34 90 00 Fax: 0611-34 93 72
E-post: vasternorrland@lansstyrelsen.se Webbplats: www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

Bilaga:

Sammanställning av myndigheters och kommuners återrapportering av åtgärdsprogrammet 2011

Sändlista:

Regeringen, miljödepartementet

Vattendelegationen Bottenvikens vattendistrikt
Vattendelegationen Bottenhavets vattendistrikt
Vattendelegationen Norra Östersjöns vattendistrikt
Vattendelegationen Södra Östersjöns vattendistrikt
Vattendelegationen Västerhavets vattendistrikt
Naturvårdsverket
Havs- och vattenmyndigheten
Sveriges geologiska undersökning
Boverket
Jordbruksverket
Kammarkollegiet
Kemikalieinspektionen
Livsmedelsverket
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Riksantikvarieämbetet
Skogsstyrelsen
Statistiska centralbyrån
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut
Trafikverket
Samtliga länsstyrelser
Samtliga kommuner

Kopia: 2 ex VM

Vattenmyndigheten för Bottenvikens vattendistrikt
Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt
Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt
Vattenmyndigheten för Västerhavets vattendistrikt

Sammanställning av myndigheter och kommuners återrapportering av åtgärdsprogrammet 2011

Sammanfattning

De fem regionala vattenmyndigheterna beslutade om Åtgärdsprogram för att uppnå miljökvalitetsnormerna för vattenförekomster i december 2009. Åtgärderna ska genomföras av myndigheter och kommuner inom sina ansvarsområden. Åtgärd 1 avser att myndigheter och kommuner årligen ska återrapportera sina genomförda åtgärder till vattenmyndigheterna, för att vattenmyndigheterna ska kunna följa utvecklingen och anpassa nästa åtgärdsprogram till föreliggande behov. Förra året återrapporterades 2010 års åtgärdsarbete. Årets återrapportering beskriver 2011 års åtgärdsarbete. I och med detta möjliggörs en jämförelse av framstegen från 2010.

Årets sammanställning redovisar åtgärdsarbetet från alla länsstyrelser och alla ansvariga nationella myndigheter samt kommunerna.

Kommunernas svarsfrekvens har ökat från föregående år. Av landets 290 kommuner har 243 kommuners åtgärdsarbete inkommit och behandlats i sammanställningen. Utöver detta har ytterligare svar inkommit men på grund av tekniska svårigheter, bristande kvalité eller sent inkomna svar finns dessa inte med i sammanställningen.

Sammanställningen ska underlätta för läsaren att skapa sig övergripande bild av hur långt myndigheter och kommuner kommit i åtgärdsarbetet. I likhet med 2010 års återrapportering läggs de fullständiga svaren upp på Vattenmyndigheternas hemsida.

Vattenmyndigheternas sammanställning av åtgärdsarbetet är sorterade per åtgärd och ansvarig myndighet alternativt kommunerna. För länsstyrelserna har goda exempel lyfts fram i syfte att öka kunskapen och delge framgångsrika konkreta modeller för genomförandet av åtgärdsprogrammet. För kommunerna har sammanfattande exempel lyfts fram i syfte att åskådligöra åtgärdsarbetet.

Under 2012 kommer Sverige att rapportera hur långt man nått i genomförandet av åtgärdsprogrammen till EU-kommissionen. Denna rapportering kommer delvis att baseras på myndigheternas och kommunernas återrapportering 2011. En central frågeställning har därför varit om åtgärden inte är påbörjad, pågående och färdigställd både för 2011 men även en uppskattning för åtgärden vid slutet av 2012.

Vattenmyndigheten konstaterar det återstår mycket arbete för att uppnå miljökvalitetsnormerna. Liksom föregående år finns det brister när det gäller ekonomiska resurser liksom när det gäller ansvarsfördelningen i vattenförvaltningsfrågor. Trots att mycket arbete återstår har flertalet myndigheter kommit långt i genomförandet av sina åtgärder. Det interna länsstyrelsearbetet kring vattenfrågorna har utvecklats under 2011. Likaså märks ett ökat avrinningsperspektiv i åtgärdsarbetet hos länsstyrelserna. I och med återrapporteringen har vattenförvaltningsarbetet uppmärksammats på flera nivåer hos kommunerna. Detta tydliggörs genom att en del av kommunerna har valt att behandla återrapporteringen på en politisk nivå och utsett en kommunal vattensamordnare.

INNEHÅLL:

Sammanfattning ... 1

Centrala myndigheternas återrapportering ... 4

Naturvårdsverket, NV och Havs- och vattenmyndigheten (HaV) ... 4

Åtgärd 2 (Naturvårdsverket) ... 4
Åtgärd 3 (Havs- och vattenmyndigheten) ... 4
Åtgärd 4 (Havs- och vattenmyndigheten) ... 5
Åtgärd 5 (Naturvårdsverket) ... 5
Åtgärd 6 (Naturvårdsverket) ... 6
Åtgärd 7 (Havs- och vattenmyndigheten) ... 7
Åtgärd 8 (Naturvårdsverket) ... 7

Sveriges Geologiska Undersökning, SGU ... 8

Åtgärd 9 ... 8
Åtgärd 10 ... 8
Åtgärd 11 ... 9
Åtgärd 12 ... 9

Trafikverket ... 10

Åtgärd 13 ... 10
Åtgärd 27 ... 10

Boverket ... 11

Åtgärd 14 ... 11

Jordbruksverket ... 12

Åtgärd 15 ... 12
Åtgärd 16 ... 13
Åtgärd 17 ... 13

Kammarkollegiet ... 14

Åtgärd 18 ... 14

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB ... 15

Åtgärd 19 ... 15

Riksantikvarieämbetet ... 16

Åtgärd 20 ... 16

Skogsstyrelsen ... 17

Åtgärd 21 ... 17

Livsmedelsverket ... 18

Åtgärd 22 ... 18

Statistiska Centralbyrån, SCB ... 19

Åtgärd 23 ... 19

Sveriges Meterologiska och Hydrologiska Institut, SMHI ... 19

Åtgärd 24 ... 19

Åtgärd 25 20
Åtgärd 26 20

Länsstyrelsernas återrapportering 22

Åtgärd 28 23
Åtgärd 29 25
Åtgärd 30 27
Åtgärd 31 28
Åtgärd 15 29
Åtgärd 17 30
Åtgärd 20 31

Kommunernas återrapportering 33

Åtgärd 32 34
Åtgärd 33 36
Åtgärd 34 37
Åtgärd 35 38
Åtgärd 36 38
Åtgärd 37 39
Åtgärd 38 – Gäller endast kustkommuner i Södra Östersjön och Västerhavet 40

Centrala myndigheternas återrapportering

Naturvårdsverket, NV och Havs- och vattenmyndigheten (HaV)

Åtgärd 2 (Naturvårdsverket)

Naturvårdsverket behöver, efter samråd med länsstyrelserna, ta fram underlag för, och utveckla föreskrifter och/eller andra styrmedel så att utsläppen av kväve och fosfor från avloppsreningsverk reduceras till de ytvattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status på grund av övergödning.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens redovisning enligt följande:

Naturvårdsverket (NV) uppskattar att åtgärdens status dec 2011 är pågående och att den till dec 2012 är färdigställd. NV har under år 2011 fortsatt arbetet med åtgärden genom att ta fram styrmedel för minskade utsläpp till kusten, översyn av befintliga föreskrifter och deltagande i prövningar.

Arbetet med styrmedel för minskade utsläpp av kväve och fosfor till kusten är ett regeringsuppdrag som startade under 2011 och beräknas vara klart i oktober 2012. Ett exempel på styrmedel som utreds är ett avgiftssystem för utsläpp av kväve och fosfor från avloppsreningsverk. Här ska miljökvalitetsnormerna (MKN) för vatten beaktas.

Arbetet med översyn av befintliga föreskrifter och ta fram nya utgår framförallt från att införliva avloppsdirektivet och reglera utsläppskontrollen på avloppsreningsverken på ett så bra sätt som möjligt. Naturvårdsverket beaktar möjligheterna att ställa generella krav med anledning av MKN och aktuella statusklassningar i arbetet.

Naturvårdsverket deltar i prövningar av tillstånd för avloppsreningsverk och kommer i det arbetet att belysa hänsynen till miljökvalitetsnormerna och föreslå krav på reningsverken.

Samverkan med länsstyrelserna sker löpande genom nätverk, referensgrupper, avstämningar av uppdrag med mera.

Kostnaden för hela åtgärden uppskattas till 5 000 000kr, varav 3 500 000kr är kostnader för NV, resterande finansieras av Havs- och vattenmyndigheten. NV:s del av kostnaden finansieras av NV:s förvaltningsanslag.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Åtgärd 3 (Havs- och vattenmyndigheten)

Naturvårdsverket behöver, efter samråd med länsstyrelserna, ta fram underlag för, och utveckla föreskrifter och/eller andra styrmedel så att utsläppen av kväve och fosfor från enskilda avlopp reduceras till de ytvattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status på grund av övergödning.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens redovisning enligt följande:

Havs och Vattenmyndigheten (HaV) bedömer åtgärden som pågående i december 2011 och december 2012.

HaV inledde sin verksamhet 1 juli 2011 och har övertagit arbetet med åtgärd 3 från Naturvårdsverket. HaV har under hösten 2011 rekryterat personal med vatten- och avloppskompetens för att kunna utveckla åtgärdsarbetet.

Naturvårdsverket (NV) genomförde under 2010 ett projekt för att skapa en gemensam bild av åtgärdsbehovet för små avlopp. HaV har under 2011 fortsatt arbetet med att utreda olika styrmedel och

eventuell förändring av regler. Under året har man också inlett ett samarbete med Boverket med anledning av krav på CE-märkning som kommer att införas 1 juli 2013. Samarbetet syftar till att utreda om denna prestandamärkning kan användas i samband med arbete med föreskrifter och harmonisering av lagstiftningarna.

2010 rapporterade NV om samarbete med det då nystartade projektet ”kunskapscentrum små avlopp”. Projektet syftade till att vara en samlande källa för kunskap om teknik, lagstiftning, planering, utbildning med mera. HaV har under 2011 fortsatt samarbetet.

NV startade upp tillsynskampanjen ”Små avlopp ingen skitsak” under 2010 och avslutade den i juni 2011. Den utvärdering som skulle göras blev aldrig genomförd då ansvaret för frågan över gick till HaV. HaV avser att genomföra en utvärdering under 2012.

HaV har fortsatt NV:s arbete med att arbeta pådrivande för att få fler kommuner att ta fram VA-planer som ett styrmedel för arbetet med att åtgärda små avlopp. Under hösten har HaV lämnat ekonomiska bidrag till ett flertal länsstyrelser för att dessa arrangerat inspirationsdagar för kommunerna om VA-planering.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Åtgärd 4 (Havs- och vattenmyndigheten)

Naturvårdsverket behöver ta fram underlag för, och utveckla föreskrifter och/eller andra styrmedel för vattenrelaterad miljöövervakning och recipientkontroll så att all sådan övervakning uppfyller tydliga och gemensamma krav med avseende på kvalitet, tillgänglighet, spårbarhet och jämförbarhet samt för vad som i övrigt krävs enligt förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens redovisning enligt följande:

Havs och Vattenmyndigheten (HaV) bedömer åtgärden som pågående i december 2011 och december 2012.

NV påbörjade tidigare en utredning, i syfte att undersöka möjligheterna att genom befintlig lagstiftning ställa högre krav på verksamhetsutövares övervakning och egenkontroll. NV bedömde då att det förmodligen krävs ändringar i miljöbalken för att kunna ställa sådana ytterligare krav. Stadskontoret genomförde en utredning om all miljöövervakning i Sverige och möjligheterna till effektiviseringar.

HaV har sedan man övertog ansvaret för åtgärden bidragit med underlag för den akvatiska övervakning till Stadskontorets utredning och i NV:s utredning av vad som görs inom miljöövervakningen i landet.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Åtgärd 5 (Naturvårdsverket)

Naturvårdsverket behöver, efter samråd med Kemikalieinspektionen, Sveriges Geologiska Undersökning, Fiskeriverket, Skogsstyrelsen och Jordbruksverket, förbättra kunskapsunderlaget om de prioriterade ämnenas förekomst och miljöeffekter samt de särskilda förorenande ämnenas förekomst och effekt på den ekologiska statusen för att utveckla föreskrifter och/eller andra styrmedel för att minska effekterna av dessa ämnen, särskilt i de vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå god kemisk status eller god ekologisk status.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens redovisning enligt följande:

Naturvårdsverket(NV) bedömer åtgärden som pågående i december 2011 för samtliga områden. För december 2012 bedöms åtgärden också vara pågående då det är en löpande process.

NV påpekar att HaV har föreskriftsrätten för 2008/105/EG (miljökvalitetsnormer inom vattenpolitikens område). NV arbetar fortlöpande med att förbättra kunskapsunderlaget om förekomsten av prioriterade och särskilt förorenande ämnen. En del av ämnena ingår i den nationella övervakningen och nya eller mindre kända ämnen screenas kontinuerligt. Under 2011 har NV fortsatt bidra med ekonomiskt stöd till ett projekt som drivs av länsstyrelserna, vilket syftar till att utveckla delprogram för regional miljöövervakning av främst de prioriterade ämnena. NV har också bidragit med finansiering till ett påverkansanalysprojekt som drivs av Vattenmyndigheterna.

Under 2011 och fram till våren 2012 pågår också en bred karaktärisering av organiska ämnen i lakvatten från deponier som en del av den nationella screeningen. Under året påbörjades även en utredning av förekomsten av föreslagna nya prioriterade ämnen i Sverige.

När det gäller arbetet med de prioriterade ämnenas miljöeffekter deltar NV i EU:s arbetsgrupp för kemisk status. Gruppen har under året bland annat tagit fram en vägledning för att fastställa miljökvalitetsnormer för de prioriterade ämnena. NV arbetar också med att uppdatera bedömningsgrunderna för vissa av de prioriterade ämnena i sediment.

Arbetet med de särskilt förorenande ämnenas effekt på ekologisk status har under 2011 fortsatt med att NV finansierat en utredning av miljögiftsövervakningen där en del fokuserar på olika biologiska metoder som kan användas för att studera kemiska ämnens påverkan. Utredningen presenteras i början av år 2012. Andra projekt inom området är ett om kiselalger i rinnande vatten som miljögiftsindikator och ett om dioxinproblematiken i Östersjöregionen.

Naturvårdsverket och SGU har tillsammans ändrat föreskrifterna om övervakning av ytvatten för att genomföra kommissionens direktiv om bestämmelser om tekniska specifikationer och standardmetoder för kemisk analys och övervakning i svensk lag. Ansvaret för dessa föreskrifter har nu övergått till Havs- och vattenmyndigheten. NV fortsätter även att delta i EU:s arbetsgrupper som tar fram vägledningar och kommer tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten att göra en analys av vilka vägledningsdokument som behöver tas fram.

Kostnaden uppskattas till 3,75 miljoner kr/ år för NV. Åtgärden finansieras av flera olika anslag hos NV.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Åtgärd 6 (Naturvårdsverket)

Naturvårdsverket behöver utveckla det nationella systemet med datavärdar så att de omfattar de kvalitetsfaktorer och den påverkansdata som är av betydelse för vattenförvaltningen.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens redovisning enligt följande:

Arbetet med åtgärden har varit vilande under 2011 i avvaktan på att den nya Havs- och vattenmyndigheten skulle påbörja sitt arbete. Eftersom åtgärden varit vilande har Naturvårdsverket (NV) inte uppskattat åtgärdens status vid utgången av år 2011 däremot bedömer man att åtgärden kommer vara pågående vid slutet av 2012.

NV har under 2011 gjort en insats gällande kvalitetssäkring och samordning av Artdatabankens artdatabas Dyntaxa. Problemet har varit att många limniska arter saknats och att det funnits konflikter bestående av att arter benämnts olika beroende på om de beskrivits utifrån marin eller limnisk systematik. Arbetet har genomförts av Artdatabanken tillsammans med experter och resulterat i att det nu finns en artdatabas med hög trovärdighet och acceptans.

Kostnaden för arbetet med Dyntaxa var 500 000 kr, medan kostnaden för åtgärden i övrigt varit 0 kr under 2011. Kostnaden för hela åtgärden har inte uppskattats. Åtgärden finansieras av NV:s sakanslag

under förutsättning att en konkret beställning kommer in som rör dataflöden och utökning av datavärdskap.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Åtgärd 7 (Havs- och vattenmyndigheten)

Naturvårdsverket behöver, efter samråd med Fiskeriverket och länsstyrelserna, ta fram underlag för, och anpassa den nationella kalkningsplanen till att omfatta de vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status på grund av antropogent orsakad försurning.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens redovisning enligt följande:

Havs och Vattenmyndigheten (HaV) bedömer åtgärden som pågående i december 2011 och december 2012.

Åtgärden har till stor del genomförts i arbetet med regeringsuppdrag till NV ”om sammanställning av länsstyrelsernas reviderade kalkningsplaner till en nationell strategi”. Uppdraget genomfördes av NV under första halvåret 2011. NV konstaterade i sin nationella plan att det finns potential för förbättringar och myndigheten bedömde att det behövs en nationellt styrd process med inriktning på granskning, rådgivning, kommunikation och utbildning för att åtgärda bristerna. HaV har därför beslutat att starta ett projekt med syfte att uppnå kvalitetsförbättringar genom att tydliggöra brister i planering, genomförande och effektuppföljning samt beräkna de regionala kalkningsbehoven.

HaV framhåller att det idag saknas ett tillförlitligt underlag för att värdera behovet av nykalkning i landet. Myndigheten anser att insatser för att verifiera försurningspåverkan och därefter värdera eventuell nykalkning bör prioriteras till sådana vatten där det finns ett uttalat intresse från en huvudman eller där kalkningen är viktig för att gynna hotade arter eller stammar. Dessa synpunkter framfördes även av NV i kalkningsplanen 2011-2015.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Åtgärd 8 (Naturvårdsverket)

Naturvårdsverket behöver i sitt arbete med bidrag till att åtgärda föroreningsskadade mark- och vattenområden särskilt prioritera de områden som läcker prioriterade ämnen eller särskilda förorenande ämnen, till vattenförekomster som därför inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god kemisk status eller god ekologisk status.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens redovisning enligt följande:

Naturvårdsverket (NV) bedömer åtgärden som pågående i december2011 och som färdigställd i december 2012. Enligt förordningen (2004:100) omfattar prioriteringsgrunderna bland annat vattenförekomster. NV beaktar miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram efter förtydligande om åtgärden syfte från vattenmyndigheterna under dialog under 2010. Någon särskild insats för detta har inte genomförts under 2011.

Kostnaden uppskattas till 100 000 kr för hela åtgärden och har finansierats av det statliga bidraget för efterbehandling av förorenade områden.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Sveriges Geologiska Undersökning, SGU

Åtgärd 9

Sveriges geologiska undersökning behöver ta fram kartunderlag som anger åkermarkens erosionskänslighet och risken för höga förluster av fosfor, särskilt vid vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens återrapportering enligt följande:

Sveriges geologiska undersökning (SGU) anger åtgärden som pågående i december 2011 och december 2012.

Vid SGU pågår en kontinuerlig insamling av jordartsdata, vilket ger en fortsatt bättre bild av svensk åkermark och kunskap om genomsläpplighet och känslighet för markerosion. Fosforerosion är dock även en effekt av andra jordegenskaper bland annat matjordens egenskaper. Kunskap inom detta område finns främst hos forskare på Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Eftersom både SGU, SLU och Jordbruksverket har tillgång till en stor mängd jordartsdata föreslår därför SGU att dessa organisationer gemensamt tar fram ett underlag som kan användas för att bedöma fosforerosion. En sådan sammanställning kan även användas för andra ändamål, exempelvis modellering av läckage av bekämpningsmedel och kväve. Försök pågår med att utifrån Lantmäteriets nya höjdmodell inkorporera lutningen på åkermark. Diskussioner och gemensamma försök pågår mellan SGU och SLU.

SGU har färdigställt en databas med kornstorleksdata från södra Sverige. Dessa data kommer att ge en bättre uppfattning om regionala variationer hos de vanligaste jordarternas kornstorlekssammansättning. Under 2012 kommer denna databas att kompletteras med resultat från tidigare kornstorleksanalyser. Karteringsarbete fortgår även på andra ställen i Sverige och underlaget för att uppskatta jordbruksmarkens fosforerosion blir ständigt bättre.

Kostnad för åtgärd 9 har skett inom SGUs förvaltningsanslag och uppskattas till ca 2 000 000 kr för perioden 2009-2011.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Åtgärd 10

Sveriges geologiska undersökning behöver ta fram hydrogeologiskt kartunderlag, av relevans för vattenförvaltningens behov, som anger grundvattenförekomsternas flödesförhållanden och utbytet mellan grundvatten och ytvatten, särskilt för områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god kemisk status eller god ekologisk status.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens återrapportering enligt följande:

Sveriges geologiska undersökning (SGU) anger åtgärden som pågående i begränsad omfattning för december 2011 och december 2012.

Kunskap om flödesförhållanden och utbytet mellan yt- och grundvatten finns för en begränsad del av grundvattnet. Kunskapsbehovet överstiger mångfalt de resurser som idag finns för kartläggning hos SGU. Den kartläggningsmetod som används idag för lokal förhållanden leder till att det tar orimlig tid att nå kunskap om Sveriges grundvattenmagasin. Starkt förenklade metoder måste därför tas fram och användas. Prioritering måste ske för att främst ta fram tillräckligt med underlag för yt- och grundvattenförekomster som inte uppnår eller riskerar att som inte uppnå god status. Framtagandet av kompletterade och reviderade grundvattenförekomster sker idag utifrån förbättrat jordartsgeologiskt kartunderlag. Flödesförhållanden eller utbytet mellan yt- och grundvatten är dock fortfarande inte fullständigt belyst men ingår i den löpande karteringsverksamheten för användning inom en rad samhällsinriktningar.

Kostnad för SGUs pågående anslagsfinansierade grundvattenkartläggning är ca 6 miljoner kronor per år.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Åtgärd 11

Sveriges geologiska undersökning behöver fortsätta arbetet med att insamla information om befintliga vattentäkter med ett uttag större än 10 m^3/dygn eller som försörjer fler än 50 personer samt avgränsa betydande grundvattenförekomster.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens återrapportering enligt följande:

Sveriges geologiska undersökning (SGU) anger åtgärden som pågående för december 2011 och som pågående/färdigställd i december 2012.

SGU ser ett ökande behov av information om befintliga vattentäkter och planerar att genomföra åtgärd 11 genom verksamhet inom Vattentäktsarkivet. Systemet för insamling är idag frivillig och bygger på att kommunerna lämnar informationen. Det finns ett utvecklingsbehov av hanteringen av informationen om vattentäkter och vattenanläggningar, webbtjänster, teknisk infrastruktur med mera. SGU lägger stora resurser på samordning för att sammanställa data till ett eller ett fåtal system.

Uppföljningen av åtgärden sker genom:

- Insamling av information om allmänna vattenverk/vattentäkter med kommunal huvudman
- Insamling av information om större enskilda vattenanläggningar med privat ansvar
- Avgränsning av betydande grundvattenförekomster

En stor del av allmänna vattenverk/vattentäkter är registrerade i databasen (1959 av förmodade 2000 st.). Ett stort antal enskilda anläggningar är registrerade (ca 800 st. av ett okänt antal, från 80 kommuner). Ett stort antal råvattenprover (drygt 15 000 st.) och ett stort antal dricksvattenprover (drygt 50 000 st.) är registrerade.

Målet, att få in 90 % av landets allmänna vattenverk/vattentäkter är uppnått. SGU uppskattar att det krävs betydligt större insatser tillsammans med vattenmyndigheter och länsstyrelser för att nå högre täckningsgrad.

SGU redovisar de medel som har använts till utveckling och drift av vattentäktsarkivet.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Åtgärd 12

Sveriges geologiska undersökning behöver, efter samråd med länsstyrelserna, ta fram underlag om grundvatten som visar på påverkan på terrestra och akvatiska ekosystem, särskilt för områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens återrapportering enligt följande:

Sveriges geologiska undersökning (SGU) anger att åtgärden var pågående i ett inledande skede i december 2011. Likaså bedömer myndigheten att åtgärden är fortsatt pågående i december 2012 och då med högre aktivitet och i samordning med SGUs kartering och miljömålsarbete.

SGU har deltagit i det projekt som bedrivits inom vattenförvaltningen kring grundvattenberoende terrestra ekosystem kopplat till Natura 2000-områden. Vägledningen som tas fram i projektet bygger delvis på rapportering från den europeiska arbetsgruppen Working Group C där SGU är deltagit.

Det saknas fortfarande systematiska undersökningar av i vilken omfattning utbytet mellan grundvatten och ytvatten bidrar till dålig ytvattenkvalitet. Bristen avser inte minst kunskaper om läckage via grundvatten från förorenade områden. Grundvattenberoende akvatiska ekosystem är också ytvatten, och frågan bör därför inte betraktas som enbart en grundvattenangelägenhet. SGU kommer därför under 2012 verka för myndighetsöverskridande samverkar i denna fråga med delaktighet både från HaV och Länsstyrelse/Vattenmyndighet.

Åtgärden ska samordnas med genomförande av åtgärd 10.

I det inledande skedet har kostnaderna uppgått till 50 000 kr. Arbetet med åtgärden kommer under 2012 även att omfatta kartläggning och miljömålsarbetet. Kostnaden uppskattas till 400 000 kr.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Trafikverket

Åtgärd 13

Banverket behöver ta fram kunskapsunderlag och genomföra åtgärder för att undanröja eller motverka vandringshinder och dagvattens påverkan på yt- och grundvatten, särskilt i områden med vattenförekomster som inte uppnår eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status.

Åtgärd 27

Vägverket behöver ta fram kunskapsunderlag och genomföra åtgärder för att undanröja eller motverka vandringshinder och vägdagvattens påverkan på yt- och grundvatten, särskilt i områden med vattenförekomster som inte uppnår eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status. Vägverket behöver även verka för att andra väghållare tar fram motsvarande kunskapsunderlag och genomför åtgärder.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens återrapportering enligt följande:

Trafikverket bedömer åtgärderna som pågående i december 2011 och december 2012.

Trafikverket vidtar skyddsåtgärder under byggskedet inom alla nybyggnads-/reinvesteringsprojekt till exempel rening, skydd, grumlingsbegränsning, tätning eller infiltration. Åtgärder vidtas även vid driftskedet och kan då handla om tätning, flödesstyrning, dagvattendammar, avkörningsskydd. Åtgärder kan även utgöras av administrativa åtgärder såsom restriktioner för kemisk ogräsbekämpning och trafikstyrning/reglering. Det är svårt att sammanställa och kvantifiera alla åtgärder som utförs. Att de är många och resurskrävande är i alla händelser klart.

Trafikverket anger att dagvatten som begrepp i åtgärdsprogrammen måste tolkas i en vidare mening än enbart nederbörds avrinning från hårdgjorda ytor. Det bör även omfatta påverkan från ämnen som löpande tillförs, såsom salt och bekämpningsmedel samt länshållnings- och processvatten. Även risken för olyckshändelser med utsläpp som leder till akuta skador har bäring på begreppet.

Medvetandegraden över det mycket stora antalet kontaktpunkter mellan väg, järnväg och vatten som finns har ökat. Arbetet med att prioritera rätt objekt för åtgärder är avgörande för miljö- och kostnadseffektivitet. Kunskapsinsamling och åtgärder vid befintliga anläggningar utförs i dagsläget företrädesvis genom fristående riktade miljösatsningar. Uppföljning, kontroll och förvaltning är viktiga komponenter. Det tar tid innan nya rutiner får genomslag och ställer krav på personella resurser.

Åtgärder för att undanröja vandringshinder har pågått under lång tid inom både före detta Banverket och Vägverket. Siffror för tiden före Trafikverkets bildande, den 1 april 2010, det vill säga ungefär samtidigt med fastställandet av åtgärdsprogrammen, har ej sammanställts. Sedan Trafikverket bildades

har ca ett fyrtiotal vandringshinder i vatten åtgärdats genom riktade fysiska miljöåtgärder det vill säga åtgärder för vilka medel finns avsatta i Nationell transportplan. Därtill tillkommer ett okänt antal vandringshinder som åtgärdas som en konsekvens av tekniskt underhåll av trummor

Interna krav-, vägleknings- och planeringsdokument tas fram löpande. Samlat planeringsunderlag miljö, där vatten är ett delområde har påbörjats och förväntas vara färdigställt under våren 2012. Framtagande av ett vägledningsdokumentet ”Yt- och grundvattenskydd” fortsätter och en användbar version avses att driftsättas under våren 2012. Brist- och riskanalyser genomförs som exempelvis Riskanalysen avseende sugtransformatorer vid järnväg inom eller i anslutning till grundvattenförekomster, liksom Inventeringen av vandringshinder i värdefulla vatten i Dalarnas- och Gävleborgs län. Alla identifierade potentiellt förorenade områden och utförda åtgärder registreras i en databas och rapporteras till tillsynsmyndigheterna och Länsstyrelserna. Områdena är koordinatsatta så det går att koppla deras lägen till exempelvis vattenförekomster.

Erfarenheter sprids via etablerade kontaktnät exempelvis inom miljömålsarbetet. Regionala grupperingar såsom Vandringshindersgruppen i Stockholm och Trumgruppen i region norr är viktiga forum. Samverkan sker med konsulter och entreprenörer liksom med tillsyns- och prövningsmyndigheter där ett kontinuerligt informationsutbyte sker. Interna nätverk finns på plats, framförallt genom Funktionell grupp Vatten, med representanter från Trafikverkets olika regioner och verksamhetsområden.

Omvärldsbevakning avseende exempelvis vägdagvattens föroreningsinnehåll sker. Trafikverket hänvisar till den omfattande litteratur som finns i flera europeiska länder.

I den omarbetning av regelverk som nu sker ingår klimatförändringar som en komponent att beakta. Arbete pågår även med att utveckla riskhantering och att öka infrastrukturens robusthet.

Trafikverket redogör budgeterade medel för riktade miljöåtgärder för yt- och grundvattenskydd samt vandringshinder för vattenlevande djur. För 2011 uppgick dessa till 28 respektive 9 miljoner kronor. Finansieringen av genomförandet av en åtgärd sker via ramanslag. Det finns några fall där åtgärder för fisk delfinansieras med medel ur EU-fonder, till exempel LIFE.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Boverket

Åtgärd 14

Boverket behöver, efter samråd med Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning, Riksantikvarieämbetet, Fiskeriverket och länsstyrelserna, utveckla kunskapsunderlag samt råd och anvisningar för den svenska samhällsplaneringen för genomförandet av vattenförvaltningens miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens återrapportering enligt följande:

Boverket anger att åtgärd 14 inte var påbörjad i december 2011. Boverket uppskattar att åtgärden är pågående i december 2012.

Boverket har tagit fram tre skrifter som beskriver pilotprojekt fysisk planering och vattenförvaltning som utfördes av länsstyrelserna i Jönköping, Värmland och Östergötland. Samt en kortskrift som är avsedd för beslutsfattare. Skrifterna har delats ut till länsstyrelserna och finns tillgänglig på Boverkets hemsida. Pilotprojekten har bidragit till att lyfta frågan om hur kommunerna kan hantera miljökvalitetsnormerna (MKN) för vatten i översiktsplaner och detaljplaner. En fråga som inte berörs är när en detaljplan innebär att MKN inte följs och länsstyrelsen behöver ingripa enligt 11 kap 10§ PBL. Boverket ska enligt plan- och byggförordningen (2011:338), ge länsstyrelserna tillsynsvägledning i plan- och byggfrågor. Boverket har som avsikt att börja med tillsynsvägledning

för vatten eftersom MKN för vatten berör samtliga kommuner. Syftet med vägledningen är i första hand att ge stöd till handläggarna på länsstyrelserna i frågan om och när ett ingripande enligt 11 kap PBL kan bli aktuellt.

För att stämma av kunskapsläget för MKN för vatten avser Boverket samverka med Vattenmyndigheten för Södra Östersjön, HaV och SGU. Därefter avser Boverket analysera hur PBL påverkar beslut som rör MKN för vatten. I detta ingår även workshops och kontakter med länsstyrelser SKL och vissa kommuner innan slutredovisning av tillsynsvägledningen.

Åtgärden finansieras genom Boverkets Förvaltningsanslag. De administrativa kostnaderna för hela åtgärden uppskattas till 50000 kr. Boverket anser att det är svårt att uppskatta om finansieringen är tillräcklig för att genomföra åtgärden. Det är framförallt beroende av länsstyrelsernas sammanställning av kunskapsunderlag som stöd för kommunernas arbete med MKN för vatten och som stöd för länsstyrelsernas tillsyn som kan medföra merkostnader.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Jordbruksverket

Åtgärd 15

Statens Jordbruksverk och länsstyrelserna behöver prioritera sin rådgivning inom miljöområdet i ett avrinningsområdesperspektiv till jordbruksföretag inom områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens återrapportering enligt följande:

Jordbruksverket anger att åtgärd 15 var pågående i slutet av 2011 och bedöms vara pågående även i december 2012.

I återrapporteringen för år 2010 skriver Jordbruksverket att arbetet med rådgivning till jordbruksföretag runt belastade vattendrag ska starta 2010/2011 och att aktiviteterna huvudsakligen genomförs genom Greppa Näringen. I rapporteringen för år 2011 skriver Jordbruksverket att rådgivningsaktiveten varit mer intensiv under 2011 än under tidigare år och att ca 22 % av alla rådgivningsbesök har varit startbesök, med vilket menas, besök hos lantbrukare som inte tidigare deltagit i rådgivningen. Rådgivningsbesöken har handlat om:

- Anläggning och skötsel av våtmarker
- Fältåtgärder som strategier för kväve- och fosforförsörjning och bearbetning i fält, minskad markpackning samt precisionsodling
- Hantering och bekämpningsstrategier av växtskyddsmedel inom och utanför vattenskyddsområden
- Kartläggning av växthusgasutsläpp i produktionen
- Växtnäringsbalanser och effektivare växtnäringsutnyttjande i både växt- och djurhållning

Länsstyrelserna har fått medel via greppa näringen för att ordna gruppträffar kring utpekade vattenförekomster. Flest rådgivningar har genomförts i de jordbruksintensiva länen Skåne, Västra Götaland, Östergötland och Uppsala. Under 2011 har rådgivning även påbörjats i fem län som tidigare inte deltagit i Greppa näringen: Jönköpings, Kronobergs, Värmlands, Dalarnas och Gävleborgs län.

Under året har Jordbruksverket inom Greppa Näringen även genomfört utbildningsdagar för rådgivare. Utbildningsdagarna har bland annat handlat om praktiska och juridiska frågor kring täckdikning och övrig markavvattning och olika sätt att arbeta inom vattendragsgrupper.

Det är svårt att särskilja kostnaderna för den rådgivning som har kopplingar till vattenförekomster som inte uppnår god ekologisk status. Den totala budgeten för Greppa näringen är 10 miljoner kronor per år.

Åtgärden finansieras idag via landsbygdsprogrammet 2007-2013 och återförda miljöskatter.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Åtgärd 16

Statens Jordbruksverk behöver, efter samråd med Naturvårdsverket och Fiskeriverket, ta fram underlag för, och utveckla föreskrifter och/eller andra styrmedel med syfte att minska jordbrukets inverkan på vattenkvaliteten, särskilt i områden med vattenförekomster som riskerar att inte uppnå god ekologisk status eller god kemisk status.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens återrapportering enligt följande:

Jordbruksverket anger att åtgärd 16 var pågående i slutet av 2011. I december 2012 kommer föreskrifter för ett utökat nitratkänsligt område vara klara och träda ikraft 1 jan 2013. I övrigt kommer åtgärden vara pågående.

I rapporteringen för 2010 skriver Jordbruksverket att man gjort en genomgång av föreskrifter och allmänna råd och att detta lett till att dessa ändrats vid ett flertal tillfällen. I rapporteringen för år 2011 skriver myndigheten att man genomför arbetet med åtgärd 16 i projektet ”Styrmedel för bättre vattenkvalitet”. Arbetet bedrivs parallellt med Jordbruksverkets arbete med att ta fram förslag på åtgärder som skulle kunna ingå i ett nytt landsbygdsprogram. Utöver detta kommer andra styrmedel att utvärderas för åtgärder som inte kan komma i fråga för miljöersättningar eller investeringsstöd.

Inför stödansökan år 2010 infördes tre nya ersättningar inom landsbygdsprogrammet:

- fosfordammar
- anpassade skyddszoner
- reglerbar dränering

Åtgärderna är nya och relativt oprövade i svenska förhållanden och intresset har varit svalt. Jordbruksverket jobbar för att sprida information och har bland annat tagit fram en film om fosfordammar.

Kostnaderna för åtgärden fram till december 2012 beräknas till 1 030 000kr, medan kostanden för hela åtgärden (till 2015) beräknas till 2,8 miljoner kr i administrativa kostnader plus 100 miljoner kr för ökad tillsyn.

Idag finansieras åtgärden genom landsbygdsprogrammet och jordbruksverkets förvaltningsanslag (personalkostnader).

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Åtgärd 17

Statens Jordbruksverk behöver, efter samråd med Naturvårdsverket och Fiskeriverket och Kemikalieinspektionen, prioritera sina insatser för att minska riskerna med och användningen av växtskyddsmedel i områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens återrapportering enligt följande:

Jordbruksverket anger att åtgärd 17 var pågående i slutet av 2011 och bedöms vara pågående även i december 2012.

Arbetet med åtgärden har fortsatt enligt de insatser myndigheten rapporterade för 2010.

Följande aktiviteter har genomförts för att minska riskerna vid användning av växtskyddsmedel:

- Utbildning för att få använda växtskyddsmedel. Behörighetsutbildning krävs och behörigheten är giltig i 5 år och måste därefter förnyas. Arbetet sker i samarbete med Skogsstyrelsen och länsstyrelser.
- Rådgivning om behovsanpassning och lämpliga bekämpningsstrategier i landets södra och mellersta delar via Jordbruksverkets Växtskyddscentraler.
- Rådgivning inom Greppa Näringen om växtskydd. Säker hantering av växtskyddsmedel på gården, strategier för bekämpning, hantering av växtskyddsmedel i vattenskyddsområden är några exempel.
- Informationskampanjen Greppa Växtskyddet. Greppa Växtskyddet är en informations- och utbildningskampanj som syftar till att förbättra hanteringen av växtskyddsmedel i svenskt jordbruk.

Dessa ovan nämnda åtgärder kommer att fortsätta även framöver. Inom Greppa Näringen ges ökat fokus på vatten genom att detta är en övergripande prioritering för delar av de medel som ställts till Greppa Näringens förfogande i samband med hälsokontrollen inom EU:s jordbrukspolitik.

I slutet av år 2011 trädde Direktivet om hållbart användning av bekämpningsmedel i kraft. Direktivet innehåller regler för en rad åtgärder som i Sverige ofta har genomförts på frivillig väg. Nu kommer dessa istället att omfattas av obligatoriska bestämmelser.

En stor del av åtgärden bedrivs inom ramen för landsbygdsprogrammet som finansieras av den svenska statsbudgeten, EU-finansiering och till viss del ingår även återförda miljöskatter. Delar av kursverksamheten finansieras med avgifter.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbplats.

Kammarkollegiet

Åtgärd 18

Kammarkollegiet behöver, efter samråd med Naturvårdsverket, Fiskeriverket och länsstyrelserna, ta fram underlag och strategier med syfte att åtgärda vandringshinder, regleringar, vattenhushållningsfrågor och andra fysiska ingrepp som påverkar vattenförekomster så att de inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god ekologisk potential.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens återrapportering enligt följande:

Kammarkollegiet anger att åtgärd 18 var pågående vid december 2011 och uppskattar att åtgärd 18 är färdigställd i december 2012.

I 2010 års rapportering presenterades arbetet och tidplanen för att ta fram strategier och underlag. Kammarkollegiet planerade i en första fas fokusera arbetet mot klargörande av rättspraxis avseende strategin relevanta frågor. I en andra fas innebär arbetet en inventering av möjliga prioriteringsgrunder för arbetet med fysisk påverkan i respektive vattendistrikt.

I 2011 års rapportering bedömer Kammarkollegiet att en strategirapport kommer att vara framtaget till december 2012. Rapporten kommer att kunna användas av myndigheter och kommuner i deras planering för åtgärder beträffande fysisk påverkan i fråga om vilka rättsliga åtgärder som bör prioriteras och kan användas. Den kommer även att innehålla en lista på förslag om de naturvetenskapliga underlag som finns och kan användas för prioriteringar.

I arbetet med strategin har en referensgrupp bildats med deltagare från Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelserna i Skåne och Västra Götaland, Bollnäs kommun samt vattenmyndigheten i Bottenhavets distrikt. Samråd med länsstyrelserna planeras att ske under hösten.

Kammarkollegiet anser att arbetet med strategin visat att det krävs att alla myndigheter, inklusive domstolarna, arbetar för att miljökvalitetsnormerna efterföljs. Detta gäller särskilt vid tillståndsprövningar av nya eller ändrade verksamheter, tillsynshandläggning av tillsynsmyndigheter, uppväckande av latenta villkor i äldre tillståndsdomar och genomförande av områdesskydd för vatten.

Kammarkollegiet har inte utfört någon uppskattning av kostnaderna åtgärden vidtas inom ramen för den pågående verksamheten.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbplats.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB

Åtgärd 19

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap behöver, efter samråd med Naturvårdsverket och länsstyrelserna, utveckla riktlinjer för undersökande övervakning för inträffade olyckor, naturliga och andra, som kan påverka vattenförekomsters ekologiska, kemiska eller kvantitativa status.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens återrapportering enligt följande:

Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB) anger att åtgärd 19 påbörjades i slutet av 2011 och beräknas i huvudsak vara färdigställd vid slutet av 2012. Uppgifter som kan kvarstå är exempelvis implementering av aktuell handbok.

MSB har under 2011 bildat en projektgrupp med kontaktpersoner från Naturvårdsverket, länsstyrelserna, SGU och Vattenmyndigheten i Bottenhavets Vattendistrikt. Försök till direktkontakt med HaV har varit resultatlöst. Projektgruppen har under 2011 hållit ett antal möten.

MSB anser att Vatteninformationssystem Sverige(VISS) kan utvecklas för att underlätta undersökande övervakning. Vid en akut fas kan det finnas ett snabbt behov att få reda på vilken genomströmnings-förmåga jordarterna i det aktuella området har. Det är också av stort intresse att veta djup till grundvatten, strömningsriktningar i grundvatten och ytvatten.

MSB planerar att publicera en handbok med riktlinjer för undersökande övervakning enligt åtgärd 19 Publiceringen kommer att ske vid slutet av 2012, därefter skall riktlinjerna implementeras genom ett antal seminarier och utbildningsinsatser.

De administrativa kostnaderna uppskattades av Vattenmyndigheterna till 720 000 kronor anses som rimliga. Dessa innefattar interna lönekostander för MSB. Utöver detta tillkommer formgivning, illustrationer och tryck av handbok i ca 500 exemplar som beräknas till 75 000 kronor. Tillkommande är även seminarer och informationsåtgärder till målgruppen för 25 000 kronor. Dessa kostnader ligger utöver de tidigare redovisade och är inte finansierande. Åtgärden finansieras i nuläget enbart av ordinarie förvaltningsanslag eftersom inga särskilda medel tillskjutits för uppgiften. Detta gör att MSB måste värdera aktiviteter inom projekten i förhållande till befintliga medel.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbplats.

Riksantikvarieämbetet

Åtgärd 20

Riksantikvarieämbetet behöver, efter samråd med Naturvårdsverket och Fiskeriverket, ta fram underlag för vilka vattenmiljöer och vattenanläggningar som har särskilt stort kulturmiljövärde i, eller i anslutning till, vattenförekomster där det behöver vidtas åtgärder i syfte att uppnå god ekologisk status eller god kemisk status.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens återrapportering enligt följande:

Riksantikvarieämbetet anger att arbetet med åtgärd 20 var pågående i december 2011 och kommer även att pågå i december 2012.

Riksantikvarieämbetet arbetar stegvis i regionala projekt. I första hand utförs översiktliga byråmässiga inventeringar av kulturmiljöer utifrån Bebyggelseregistret och Fornsök. Vattendrag med planerade åtgärder prioriteras. Det finns behov av kompletterande fältinventeringar för att få information om okända och oregistrerade kulturmiljöer.

Detaljkunskap om kulturmiljöer behövs generellt när ingrepp i vattenmiljön projekteras i detalj så att utförande kan avvägas mellan miljönytta och andra intressen.

Under 2011 har Riksantikvarieämbetet arrangerat tre seminarier med fältbesök om vattenanknutna kulturmiljöer och besökt länsstyrelser angående åtgärd 20. Ett särskilt möte för erfarenhetsutbyte och samordning om åtgärd 20 hölls med länsstyrelserna under hösten 2011. Erfarenheterna från seminariet sammanfattades och delgavs per mejl till seminariedeltagare.

Det finns allmän vägledning för länsstyrelserna för bedömning av kulturmiljöer vid vatten. Önskemål om kriterier för särskilt höga nationella kulturmiljöer finns inte utarbetade av Riksantikvarieämbetet. Bedömningarna bygger därmed väsentligen på regional kunskap och värdering. Riksantikvarieämbetet har ett flerårigt projekt om värdering och urval av kulturmiljöer. Riksantikvarieämbetet överväger att för åtgärd 20 utarbeta en särskild vägledning för värdering av vattenanknutna kulturmiljöer och anläggningar.

Riksantikvarieämbetet uppmuntrar samverkan inom länens olika verksamheter och över länsgränserna. Riksantikvarieämbetet har verkat för att databasen Värdefulla vatten även skall kunna registrera kulturmiljöer. Det har visat sig vara svårt att utvidga biotopkarteringar till att omfatta kulturmiljöer då kulturmiljökompetens sällan ingått i biotopkarteringarna.

Förordning om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer och regleringsbrev har ändrats så att Riksantikvarieämbetets kulturmiljöanslag kan fördelas för att användas för planeringsunderlag som har bäring på åtgärd 20. De administrativa kostnaderna för hela åtgärden är svårbedömda, uppskattningsvis större än 10 miljoner kronor. De administrativa kostnaderna fram till slutet av 2011 överstiger 3 miljoner kronor. Kostnaden förväntas bli högre än vad som uppskattats i Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram för perioden 2009-2015. Åtgärd 20 finansieras med ramanslag (7:1RAÄ) och kulturmiljöanslag (7:2 RAÄ). Länsstyrelserna finansierar åtgärd 20 med ramanslag och under 2011 tillfällig medfinansiering av vattenmyndigheterna. Medfinansiering behöver säkras för 2012 och framöver från länsstyrelserna och från HaV. Det är inte givet att Riksantikvarieämbetets anslag 7:2 kan användas av länsstyrelserna efter 2012. Åtgärd 20 är därmed inte fullt finansierad.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbplats.

Skogsstyrelsen

Åtgärd 21

Skogsstyrelsen behöver, efter samråd med Naturvårdsverket och Fiskeriverket, ta fram underlag och utveckla föreskrifter och/eller andra styrmedel för ändamålsenliga skyddszoner och andra skyddsåtgärder intill vattenförekomster så att god kemisk status och god eller hög ekologisk status bibehålls eller uppnås.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens återrapportering enligt följande:

Skogsstyrelsen anger att genomförandet av åtgärd 21 är pågående. Åtgärden omfattar många olika delar av Skogsstyrelsens verksamhet. I nedanstående text sammanfattas några viktiga områden.

Skogsstyrelsen informerar om direkta eller indirekta stödformer för skyddsåtgärder intill vattenförekomster. Informationen finns på hemsidan och markandsförs kontinuerligt vid Skogsstyrelsens tidning Skogseko samt vid lokala skogsträffar samt övriga möten. Följande stödformer tas upp i Skogsstyrelsens återrapportering, bevara och utveckla skogens mångfald, kompetensutveckling för ett hållbart skogsbruk och NOKÅS. Det har gjorts en tydligare prioritering i NOKÅS-stödet för vattenrelaterade åtgärder kopplat till miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag.

En översyn har gjorts avföreskrifter och allmänna råd till 30§ skogsvårdslagen, bland annat med avseende på skyddsåtgärder i och intill vatten. Ändringarna trädde i kraft 1 januari 2012. Under 2011 informerades om ändringarna genom pressmeddelande och en artikel i Skogseko. Information om ändringarna sändes även till företag inom skogssektorn. Ändringarna kommer att ta upp i samband med utbildningar och konferenser.

Under 2012- 2014 lanserar skogsägarföreningarna i samverkan med Studieförbundet Vuxenskolan en studiekampanj, Skogens Vatten, med syfte att sprida kunskap om vattnets betydelse för skogen, skogslandskapet och skogsägarna själva. Förhoppningen är att intresset skall vara stort, målsättningen är 10 000 deltagare.

I återrapporteringen sammanfattar Skogsstyrelsen effektmålsättningarna för utbildningar och informationsinsatser.

Skogsstyrelsen anger att det översynsarbetet av biotopskyddsinstrumentet som skulle utföras under 2011 har försenats. Naturvårdsavtalen kan ta hänsyn till vattenförekomster, för att säkerställa att god eller hög status bibehålls eller uppnås, genom att vattenförekomster med höga värden är ett stödkriterium vid formellt skydd av skog. Skogsstyrelsen redovisar kortfattat statistiken för antal biotopskyddsområden och naturvårdsavtal, som har koppling till vattenmiljöer.

Skogsstyrelsen har kvar ambitionen att införa blå målklassning i det nya planläggningssystemet. Under 2012 kommer detta att undersökas genom en förstudie, därefter kan en vidareutveckling ske.

I december 2011 påbörjade Skogsstyrelsen systemutvecklingsarbetet med uppdatering av två nya indikatorer inom miljömålen Myllrande våtmarker och Levande sjöar och Vattendrag. Indikatorerna handlar om hänsyn till våtmarker respektive sjöar och vattendrag vid föryngringsavverkning.

I nuvarande Polytaxinventering bedöms hänsyn till vatten vid föryngringsavverkning. De bedömningar det handlar om är i vilken omfattning som skyddszoner har lämnats och om det förekommer skador på mark och vatten (terrängkörning och överfarter, näringsläckage, skyddsdikning). Vatten berörs på ett eller annat sätt vid de flesta skogsbruksåtgärder. Därför ser Skogsstyrelsen ett behov av att även andra åtgärder än föryngringsavverkning följs upp, till exempel bygge av skogsbilväg med dess vattendragspassager och vägdiken. Dikesrensning är en annan åtgärd där intresset och aktiviteten i skogen ökar där det för närvarande inte utförs någon uppföljning avseende miljöhänsyn. För

närvarande pågår två projekt som kan påverka polytaxinventeringen, Dialog om miljöhänsyn samt Vattenförvaltning 2015.

I återrapporteringen redovisar Skogsstyrelsen kostnader och finansiering av åtgärd 21. Övriga frågeställningar som berörs i återrapporteringen är uttag av avverkningsrester, beaktandet av klimatförändringar, kvicksilvermetylering och utveckling av VISS.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Livsmedelsverket

Åtgärd 22

Livsmedelsverket behöver, i samråd med Sveriges Geologiska Undersökning, ta fram underlag och utveckla föreskrifter och/eller andra styrmedel för ändamålsenliga skyddszoner och andra skyddsåtgärder intill vattenförekomster så att god kemisk status och eller hög ekologisk status bibehålls eller uppnås.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens återrapportering enligt följande:

Livsmedelsverket anger att arbetet med åtgärd 22 var pågående i december 2011 och kommer även att pågå i december 2012.

I 2010 års rapportering redovisades Livsmedelsverkets samarbete med Sveriges geologiska undersökning, Naturvårdsverket och Vattenmyndigheterna att i projektform kartlägga pågående övervakning av råvatten samt de krav på övervakning och rapportering som finns i gällande lagstiftning. Samverkansprojektet har genomförts genom workshops och möten.

I 2011 års rapportering konstaterar Livsmedelsverket att övervakning av råvatten endast sker i en bråkdel av Sveriges vattentäkter. Föreskrifter om obligatorisk råvattenkontroll skulle innebära stora kostnader för kommunerna. Kostnaderna skulle då ytterst få bäras av VA-kollektivet. Livsmedelsverket anser att det är tveksamt att obligatorisk råvattenkontroll är optimalt för att förhindra dricksvattenburna utbrott och förespråkar snarare arbete med förebyggande skydd samt kunskapsuppbyggnad om råvattnets årstidsvariationer och arbete med effektiva barriärer enligt ett riskbaserat arbetssätt. Frågan diskuteras dock i flera forum, som exempelvis på regionala möten inom ramen för det nationella nätverket för dricksvatten. Inom nätverket finns även en juristgrupp som regelbundet träffas och diskuterar roller och ansvar med avseende på råvattenkontrollen – så frågan är ännu inte genomarbetad.

Branschorganisationen Svenskt Vatten har tagit fram en branschriktlinje för råvattenkontroll med bland annat rekommendationer på provtagningsfrekvens och analysomfattning för råvatten avsett för dricksvattenberedning. Livsmedelsverkets roll är att godkänna, publicera och rapportera till Kommissionen om denna nationella branschriktlinje.

Klimatfrågan beaktas i arbetet med regelutveckling och riskhantering och är med på agendan vid det nationella arbetet med samordningsansvaret för dricksvatten. Omvärldsbevakning sker i Livsmedelsverkets regi genom ett projekt för kartläggning av råvattenkontrollen inom ett antal andra medlemsländer.

Livsmedelsverket uppskattar de administrativa kostnaderna under 2011 och 2012 till sju personarbetsmånader. Kostnaderna för den planerade kartläggningen uppskattas till 70 000kr.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Statistiska Centralbyrån, SCB

Åtgärd 23

Statistiska centralbyrån behöver tillhandahålla samhällsekonomisk statistik på avrinningsområdesnivå med relevans för vattenförvaltningens behov.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens återrapportering enligt följande:

Statistiska Centralbyrån (SCB) anger att inledande diskussioner kring åtgärd har påbörjats under 2011 samt arbetet med framtagande av gödselmedelsstatistik har påbörjats. Åtgärden anses därmed vara pågående i begränsad omfattning under december 2011. Åtgärdens status vid december 2012 är delvis osäker.

SCB, Vattenmyndigheterna och Havs- och vattenmyndigheten har under 2011 samarbetat kring frågor om samhällsekonomisk statistik för vattenförvaltningens behov. Beställning har sedan gjorts från HaV och vattenmyndigheterna avvaktar resultatet av denna.

Åtgärdens genomförande var under 2011 pågående i avseende att behovet av samhällsekonomisk statistik på avrinningsområdesnivå med relevans för vattenförvaltningens behov har diskuterats.

Under 2011 har SCB arbetat med en utökad gödselmedelsundersökning med syfte att möta de ökade kraven och behoven av underlagsfakta för att minska belastningen av kväve och fosfor till vatten och utsläpp av växthusgaser. Utökningen möjliggör en förfinad regional redovisning och en högre kvalitet som leder till ökad säkerhet i analyser och modeller där data från gödselmedelsundersökningen används. Materialet kommer att bearbetas och sammanställas under första halvåret 2012. Framtagandet av denna statistik påbörjades under 2011 och färdigställd december 2012. Kostnaden är 1 200 000kr och har finansierats av landsbygdsdepartementet.

För att Statistiska centralbyrån till fullo ska genomföra åtgärd 23 krävs extern finansiering som i dagsläget saknas.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Sveriges Meterologiska och Hydrologiska Institut, SMHI

Åtgärd 24

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut behöver ta fram hydrologisk information på vattenförekomstnivå med relevans för vattenförvaltningens behov.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens återrapportering enligt följande:

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) anger att arbetet med åtgärd 24 var pågående i december 2011 och kommer även att pågå i december 2012.

Under 2011 har SMHI arbetat med att förbättra den hydrologiska informationen per vattenförekomst. Svenskt Vattenarkiv (SVAR-databasen) har under 2011 genomgått omfattande rättningar av vattenförekomster enligt vattenmyndigheternas önskemål. Under 2012 ska nya versioner av databasen färdigställas och kommer då även innehålla kopplingar till nya dammregistret.

SMHI:s beräkningsmodell för vattenföring och vattenkvalitet på vattenförekomstskala (HYPE-modellen) genomgick stora förändringar under 2011. Modellen har även omvandlats för att ha öppen källkod (open source). Användare utanför SMHI har möjlighet att fritt ladda ner och köra modellen

utan licenskostnader. Även kustzonsmodellen har förbättrats under 2011. Resultatet från den nya uppsättningen av modellen blev tillgänglig via SMHI:s webb i december 2011.

En modell för ett nytt dammregister är klar och har testats under 2011. Insamling av data och förbättring av modellen pågår och arbetet med att färdigställa det nya dammregistret beräknas vara klart under 2012. I samverkan med andra register (miljöboken, biotopkarteringsdatabasen) som kommer att innehålla SMHI:s identiteter för dammobjekt, möjliggörs bedömningar dammarnas påverkan på natur- och fiskevärden.

Inom projektet påverkans- och belastningsdatabas har SMHI tagit fram en modell för uppdatering av våtmarksinformation. En förfrågan har skickats till länsstyrelserna och berörda myndigheter om att delta i uppdateringen av databasen för anlagda våtmarker och gensvaret har varit bra. Under 2012 kommer länsstyrelserna att uppdatera databasen över anlagda våtmarker. Under året påbörjas också arbetet med att tillgängliggöra information med relevans för övergödning på vattenförekomstskala via webbtjänster.

SMHI har även arbetat med att utveckla och förbättra VattenWeb för att tillgängliggöra data och modeller.

SMHI redogör detaljerat för åtgärdens kostnader och finansiering.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Åtgärd 25

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut behöver ta fram klimatprediktioner på avrinningsområdesnivå som underlag för bedömning av effekter på ekologisk status till följd av förändrade höga och låga flöden.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens återrapportering enligt följande:

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) anger att arbetet med åtgärd 25 var pågående i december 2011 och förväntas vara färdigställd i december 2012.

Under 2010 färdigställdes klimatinformation från två framtida klimatscenarier för Sveriges huvudavrinningsområden. Under 2011 och 2012 har arbetet fortsatt för att skala ner scenarierna och på så sätt beräkna framtida vattenföring på vattenförekomstskala. De första prediktionerna beräknas vara klara under 2012. Arbetet kommer att behöva uppdateras när klimatscenarier förbättras.

SMHI anger att åtgärdens kostnad fram till slutet av 2012 är 1,1 miljoner kronor som finansieras i huvudsak med forskningsanslag.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Åtgärd 26

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut behöver ta fram fysikalisk och hydrografisk information som beskriver vattenomsättningen i kustområden med relevans för vattenförvaltningens behov.

Vattenmyndigheterna har sammanfattat myndighetens återrapportering enligt följande

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) anger att arbetet med åtgärd 26 var färdigställd i december 2011

Åtgärden genomfördes under 2010 i samband med beräkning av omsättningstid i havsområden. Beräkningarna utförs i kustzonsmodellen och under 2011 har resultaten publicerats på SMHI VattenWeb och finns nu tillgängliga för nedladdning. Diskussion pågår om vidare utveckling av kustzonsmodellen för att till exempel beräkna spridning av farliga ämnen i havsområden.

SMHI anger att åtgärdens kostnad fram till slutet av 2012 är 200 000 kronor som finansieras i sin helhet via sakanslag.

Fullständigt svar från myndigheten återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

Länsstyrelsernas återrapportering

Länsstyrelserna har återrapporterat genomförandet av åtgärdsprogrammet till vattenmyndigheterna genom att svara på ett antal frågor i ett frågeformulär. Nedan anges de olika åtgärderna som är riktade till Länsstyrelserna, de frågor som funnits i frågeformuläret och en sammanfattning av svaren.

Alla 21 länsstyrelser i Sverige har inkommit till vattenmyndigheterna med återrapportering för genomförandet av åtgärdsprogrammet.

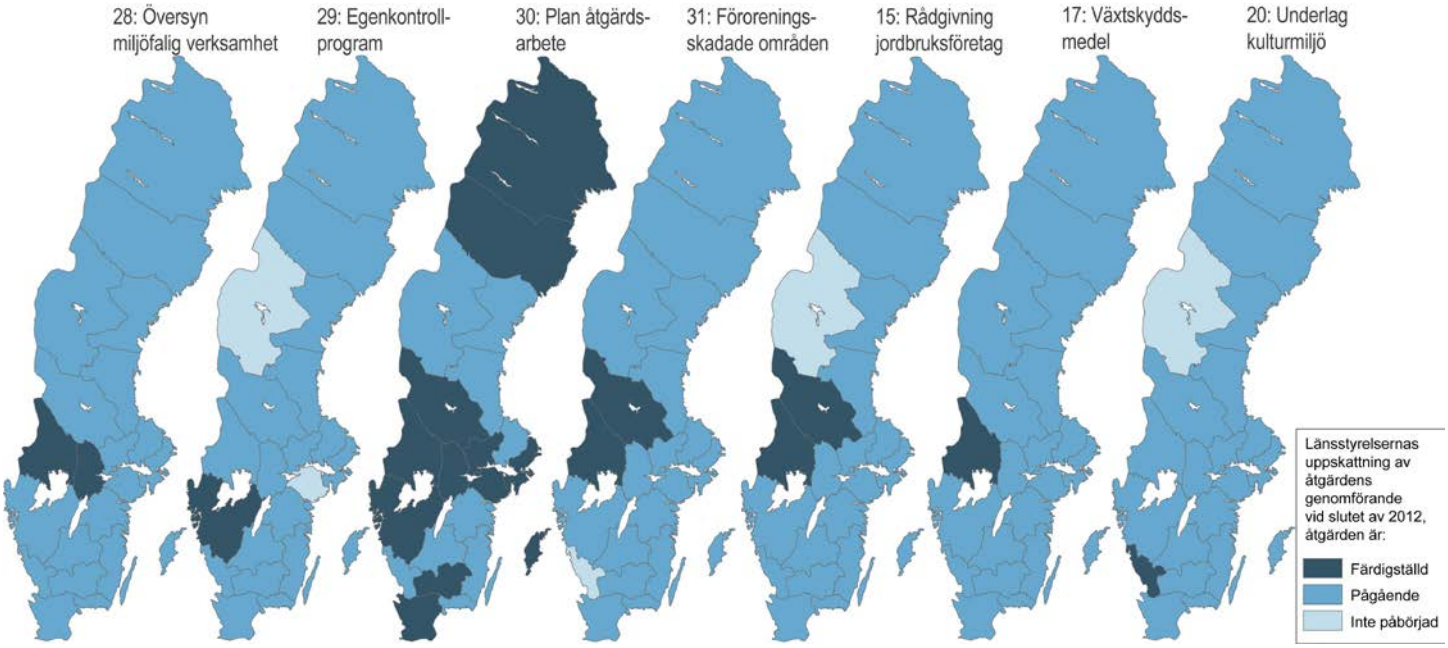

Figur 1: Länsstyrelsernas uppskattning av åtgärdernas genomförande vid slutet av 2012.

Åtgärd 28

28. Länsstyrelserna behöver göra en översyn och vid behov verka för omprövning av befintliga tillståndspliktiga verksamheter, enligt 9 och 11 kap. miljöbalken, vilka kan ha en inverkan på vattenmiljön, särskilt i områden med vatten-förekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status.

Två länsstyrelser har svarat att de är klara med den översyn som åtgärd 28 innebär. Resterande länsstyrelser har svarat att genomförandet av åtgärden är pågående och att de också arbetar med en prioriteringsplan för detta. I vissa fall finns en prioriteringsgrund framtagen, men resursbrist lyfts ofta fram som problemet för tillämpningen av denna. Trots detta sker omprövningar av ett fåtal kraftverksdammar i landet. Många län pekar dock på att juridiken kring omprövningar är snårig och svår då rättskraften ofta är knuten till tillståndet vilket innebär en undersökning av dessa i första hand. Många svarar också att avsaknaden av en tydlig praxis eller annan vägledning för själva omprövningen också försvårar den prioritering och resurstillgång som en omprövning innebär.

A) Har länsstyrelserna påbörjat arbetet med översyn av tillståndspliktiga verksamheter enligt 9 kap miljöbalken enligt åtgärdspunkt 28?

Kartorna till höger och svaren från länsstyrelserna från 2011 års arbete visar att fler länsstyrelser har tagit fram en plan och på så sätt kommit en bit längre i arbetet med en översyn av tillståndspliktiga verksamheter till grund för omprövning. Två länsstyrelser anger att de har utarbetat sin översyn utifrån avrinningsområdesnivå. Ytterligare fyra har samma upplägg men med utgångspunkten att prioritera ett eller flera avrinningsområden/ pilotområden i första hand. Sex länsstyrelser svarar att de genomför sin prioritering utifrån punktkällor och en del av dessa länsstyrelser avser att arbeta vidare med en planering och prioritering utifrån huvudavrinningsområdesnivå.

Några fåtal länsstyrelser har en tillsynsplan eller liknande och utgår från denna som prioriteringsunderlag för omprövningen. Två länsstyrelser meddelar att plan finns men att resursbrist har bromsat arbetet under 2011. Oavsett vilken skala de har sin planering på så svarar flera länsstyrelser att många tillståndsprövningar under 2011 har lett till begräsningar och skärpta villkor med hänsyn till påverkan på vattenkvaliteten.

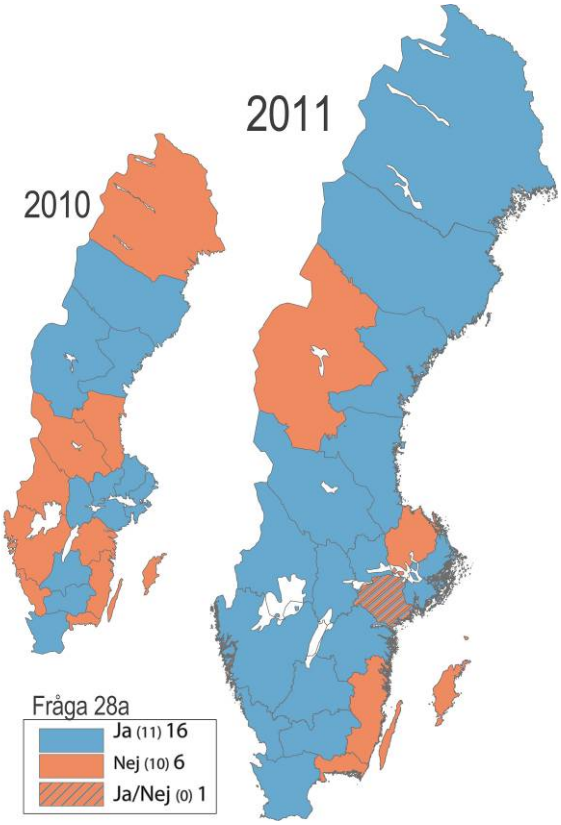

Figur 2: Länsstyrelser som har påbörjat arbetet med översyn av tillståndspliktiga verksamheter enligt 9 kap MB (fråga 28a). Siffra inom parantes gäller antal för 2010.

B) Finns det en plan för framtida arbetet med översyn av tillståndspliktiga verksamheter enligt 9 kap miljöbalken enligt åtgärdspunkt 28?

Sammanlagt har 17 länsstyrelser svarat att de har en plan för översynen av tillståndspliktiga verksamheter enligt kap 9 miljöbalken. Upplägget för det fortsatta arbetet varierar beroende av utgångsläget i tidigare arbete och planeringen för detta. Likaså är det fortsatta arbetet beroende av vilka resurser som finns tillgängliga och avsatta för arbetet.

Länsstyrelsen i Kalmar kommer att fortsätta med identifiering av områden, prioritering mellan dessa samt omprövning enligt plan. Västerbotten har redan tidigare arbetat med prioritering utifrån punktkällor, nu planeras en översyn och målet är att ompröva tre verksamheter med påverkan på vattenstatusen under det kommande året. Västmanland har en plan för det fortsatta arbetet som bland annat innebär framtagande av detaljerade faktablad för varje miljöfarlig verksamhet med vattenuttag och/eller utsläpp till vatten med förslag till recipientundersökningar. Detta kan användas vid tillsyn på verksamheterna och deras egenkontroll.

Dalarna kommer i första hand att utarbeta en prioriteringsplan som sedan fungerar som underlag för dialog med kommunerna. Prioriteringsplanen ska i nästa steg också integreras i länsstyrelsens tillsynsplan. Norrbotten och Örebro tar fram en prioriteringsplan.

Sammanlagt sex länsstyrelser svarar att de arbetar internt för att få till en fungerande fortsättning på prioriteringsarbetet. Tre länsstyrelser svarar att de har en plan men arbetet har bromsats upp på grund av resursbrist. Ytterligare tre länsstyrelser svarar att de arbetar så långt resurserna tillåter.

C) Har länsstyrelserna påbörjat arbetet med översyn av tillståndspliktiga verksamheter enligt 11 kap miljöbalken enligt åtgärdspunkt 28?

Av 21 länsstyrelser svarar 19 att de påbörjat översynen av tillståndspliktiga verksamheter enligt 11 kap miljöbalken. De utarbetade strategierna för en översyn innehåller varierande ambition för prioriteringar för dammar och vattenkraftsanläggningar.

Planerna är i vissa fall indelade i huvudavrinningsområden och ibland på länsnivå. En del har utgått från dammregister eller upprättat prioriterade listor på dammar i länet. Två länsstyrelser har fört dialoger med kraftverksägare om hur tillstånden för verksamheterna ser ut, samt hur egenkontroll skulle kunna anpassas för en bättre vattenmiljö.

Andra beskriver hur de redan påbörjat omprövningar i olika vattendrag med förhoppningar om att dessa ger vägledning för fortsatt prioritering av vilka dammar som ska/bör prioriteras i första hand? Flera länsstyrelser arbetar redan aktivt med restaureringar av vattendrag i projektform. Framgångsfaktorer ska senare nyttjas för liknande framtida åtgärdsprojekt. Ett fåtal behöver i första hand upprätta mer kunskapsinhämtning vilket innebär svar på frågeställningar såsom; vilka dammar finns, om och i så fall vilken påverkan som sker med hänsyn till miljökvalitetsnormer för vatten, vad behöver åtgärdas, samt hur tillståndet för dammanläggningen ser ut? Detta blir i nästa steg utgångspunkt för vidare prioriteringar.

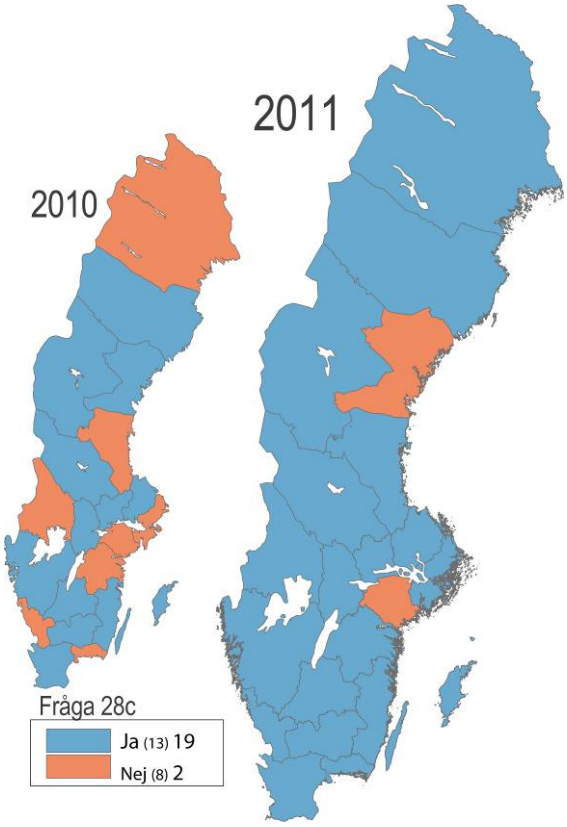

Figur 3: Länsstyrelser som har påbörjat arbetet med översyn av tillståndspliktiga verksamheter enligt 11 kap MB (fråga 28c). Siffra inom parantes gäller antal för 2010.

D) Finns det en plan för framtida arbetet med översyn av tillståndspliktiga verksamheter enligt 11 kap miljöbalken enligt åtgärdspunkt 28?

Det är 17 länsstyrelser som svarar att de har en plan för det fortsatta arbetet. Fyra länsstyrelser har ingen plan och tre av dessa har angett resursbrist som orsak till detta.

De flesta som svarat att de har en framtida plan anger att planen för åtgärd 28 är inarbetad i länsstyrelsens verksamhetsplan och i de allra flesta fall är den också kopplad till åtgärdspunkt 30. Flertalet redogör också för att de arbetar tvärsektoriellt med planeringen i samverkan med berörda enheter eller projekt internt på länsstyrelsen. Några har påbörjat arbetet med projekt på huvudavrinningsområdesnivå och ska nyttja resultat från dessa till en fortsatt länsprioritering. Motsatsvis har fyra länsstyrelser svarat att planeringen ännu är på en övergripande länsnivå. Ett fåtal län anger att de arbetar integrerat med vattenförvaltningen för en framtida planerad översyn för åtgärd 28. Prioriteringen anges som inarbetad i tillsynsplanen av tre länsstyrelser.

Länsstyrelsen i Jönköping bedriver ett nationellt projekt i att samla uppgifter för en kraftverksdatabas. Även andra projekt och rapporter bidrar till länsprioriteringen. Värmland har tillsatt en extra resurser för omprövning av tillståndspliktiga verksamheter genom att anställa en jurist som ska samarbeta med övriga på länsstyrelsen för en plan för omprövningar. Några länsstyrelser anger resursbrist som ett problem eller osäkerhet för framtagandet eller ett fortsatt arbete med åtgärd 28.

Åtgärd 29

29. Länsstyrelserna behöver säkerställa att verksamhetsutövare genomför nödvändig egenkontroll och har de kontrollprogram som behövs för att möjliggöra en bedömning av verksamhetens inverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ status i vattenförekomster.

Det är 18 länsstyrelser som har svarat att arbetet med åtgärd 29 är pågående och en länsstyrelse bedömer att de färdigställt sitt arbete. De två återstående länen har ännu inte börjat se över hur egenkontrollen kan anpassas till att ge information om vattenkvalitet. De flesta kommenterar att åtgärden bedrivs integrerat med övriga intressen som vägs in i prioriteringen av tillsyn, men att miljökvalitetsnormer för vatten (MKN) finns med som en del i detta. Några påtalar också saknaden av nationell vägledning som en brist för genomförandet av åtgärden. Likaså efterlyser man en översyn av dagens lagstiftning och styrmedel för att underlätta att ställa krav på egenkontrollen.

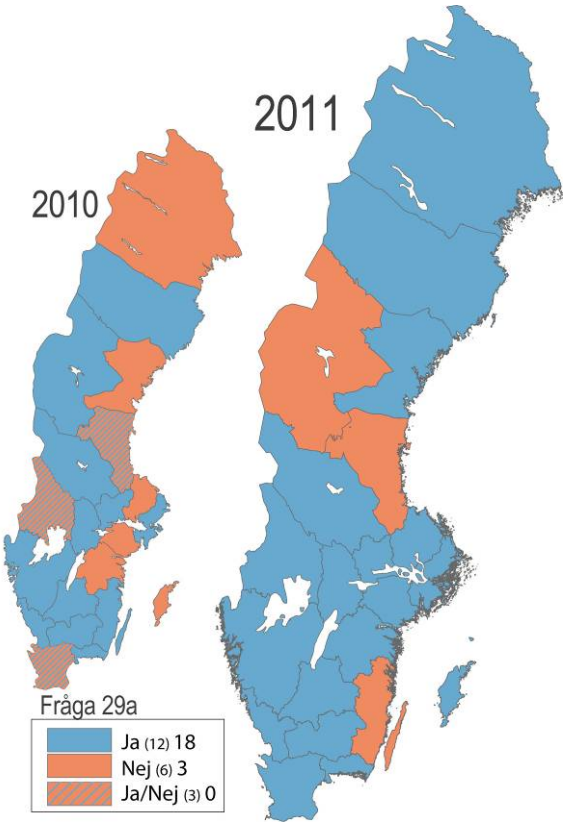

Figur 4: Länsstyrelser som har ställt krav på befintliga egenkontrollprogram (fråga 29a). Siffra inom parantes gäller antal för 2010.

A) Har länsstyrelsen under året ställt krav på befintliga egenkontrollprogram (inklusive samordnad recipientkontroll) på verksamheter som inverkar på ekologisk, kemisk och kvantitativ status i vattenförekomster.

En jämförelse med svaren från 2011 visar att fler länsstyrelser nu arbetar med att anpassa egenkontrollprogrammen för uppföljning av MKN för vatten. Svaren från länsstyrelserna visar dock på olikheter mellan hur långt man kommit i detta arbete och även variationer på ambitionsnivån. Länsstyrelsen i Uppsala har haft ett nära samarbete med flera kommuner vilket inneburit provtagning för vattenförvaltningens syften både vad gäller parametrar och frekvens. Flera länsstyrelser har också samarbetat med kommuner och

vattenvårdsförbund med rekommendationer om hur egenkontrollprogrammen kan anpassas. Länsstyrelsen Stockholm arbetar aktivt med att få in MKN för vatten i tillsynen och egenkontrollprogrammen. Här har man tagit fram interna checklistor för prioriterade ämnen och förorenande ämnen för att förenkla handläggningen. Två länsstyrelser svarar att de anpassar egenkontrollprogrammen för ny verksamhet. Länsstyrelsen i Kalmar gör i första hand en kartläggning av verksamheter utifrån avrinningsområden, med detta underlag kan man tydligare se vilka verksamheter som i nästa steg behöver utöka egenkontrollprogrammen. Ytterligare två länsstyrelser svarar att man reviderat egenkontrollprogram under året, dock inte för anpassning till MKN för vatten, däremot ser man att vissa mätningar kan uppfylla även dessa behov. Slutligen har några län svarat att man avgränsat sig till en översyn på huvudavrinningsområdesnivå eller för prioriterad tillsyn på jordbruksverksamhet i första hand.

B) Har länsstyrelserna tagit fram en strategi eller liknande för arbetet med egenkontrollprogram så att dessa anpassas till verksamhetens inverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ status i vattenförekomster?

Trots att hälften av alla länsstyrelser svarat att de har en strategi för åtgärden så saknas en skriftlig strategi hos de allra flesta. Däremot finns en typ av riktning för arbetet utvecklat hos de flesta i någon form. Hos länsstyrelsen i Örebro är strategin att granska alla tillståndspliktiga verksamheter och ta fram och jämföra redovisade miljörapporter med aktuella statusklassningar för att sedan tillsammans med bolagen komma fram till lämpliga förändringar. Länsstyrelsen i Halland har tagit fram en strategi för småskalig vattenkraft och dammar vilket också inarbetats i 2012 års verksamhetsplan.

De allra flesta svarar att hänsynen till miljökvalitetsnormerna är integrerat i det arbete som pågår inom tillsyn och tillsynsvägledning. Två länsstyrelser svarar att man arbetar strategiskt i projektform inom ett geografiskt område eller med inriktning på vattenkraft. Andra svarar att man arbetar internt och tvärsektoriellt för att på så sätt öka kunskapen och skapa större uppmärksamhet för frågan.

Några länsstyrelser medverkar i Miljösamverkan Sveriges projekt om egenkontrollprogram. En länsstyrelse lyfter också frågan om att det finns ett särskilt behov att utveckla tillsynsvägledningen med hänsyn till MKN för vatten.

C) Har länsstyrelsen anpassat/planerat sin tillsyn och tillsynsvägledning för att möjliggöra en bedömning av verksamhetens inverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ status i vattenförekomster

Mer än hälften av länsstyrelserna har svarat att de anpassat eller planerat tillsynsvägledningen för efterlevnad av miljökvalitetsnormer för vatten. Planeringen eller anpassningen handlar i dessa fall om att de har ett redan framtaget prioriteringsunderlag eller att de arbetar aktivt med normerna integrerat i den övriga tillsynen. Några länsstyrelser arbetar också med att sprida kunskapen internt och/eller externt till kommunerna. De län som ännu inte anpassat eller planerat sin tillsyn svarar att de ännu arbetar med ett prioriteringsunderlag eller att planeringen ännu ligger på en övergripande länsnivå. En länsstyrelse svarar att prioriteringen är klar men att resurser saknas.

Åtgärd 30

30. Länsstyrelserna behöver upprätta en plan för sitt åtgärdsarbete med prioritering av avrinningsområden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status.

Utav 21 länsstyrelser så har 12 svarat att de nu har en plan för åtgärdsarbetet och för de resterande 9 länsstyrelserna är detta arbete pågående. Några svarar att de ser en övergripande plan för vattenfrågorna som efterfrågad och tycker att en samlad plan för vattenarbetet är nödvändig för det interna vattenarbetet. Många har inarbetat detta i verksamhetsplanen och ser att även en färdig plan kommer att behöva revideras allt eftersom. Den samlade bilden av svaren för åtgärd 30 visar på att upplägget för planen är beroende av länets miljöproblem, aktuella aktörer och kommuner samt hur det tidigare arbetet med vattenfrågorna har sett ut.

A) Har länsstyrelsen påbörjat arbetet med att upprättat en plan för prioritering av avrinningsområde?

Det är 20 länsstyrelser, jämfört med 19 vid förra återrapporteringen, som har påbörjat arbetet med upprättandet av en plan för prioritering av avrinningsområden. Den kvarvarande länsstyrelsen (Norrbotten) kommer att starta upp arbetet under 2012. Några länsstyrelser anger att planen är färdigställd och att en årlig uppdatering kommer att göras. Länsstyrelserna har valt olika angreppssätt för arbetet, flera har startat med framtagande av lokala åtgärdsplaner på delavrinnings- eller vattenförekomstnivå. Många har lagt upp planen med utgångspunkt från miljöproblem, som resulterat i flera delplaner.

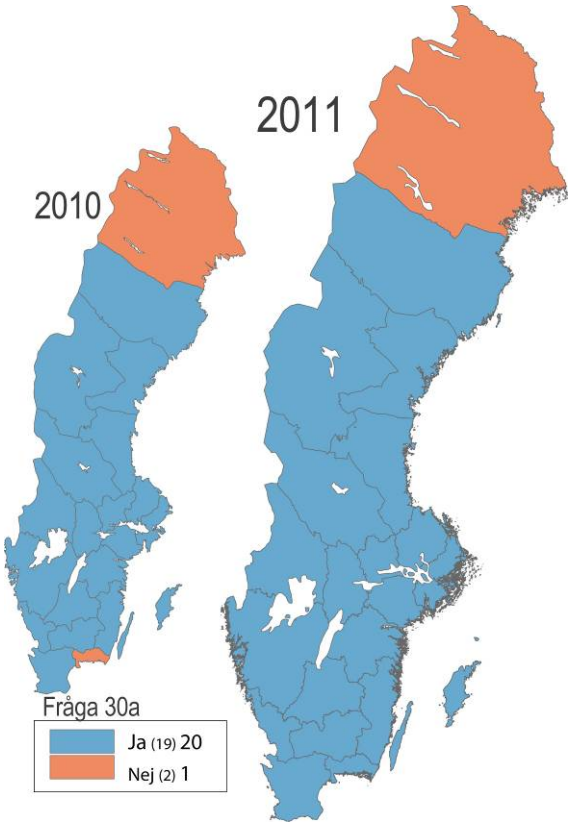

Figur 5: Länsstyrelser som har ställt krav på befintliga egenkontrollprogram (fråga 29a). Siffra inom parantes gäller antal för 2010.

Inom några länsstyrelser har planen integrerats i tidigare miljömåls- och miljöövervakningsarbete, alternativt integrerats med tidigare planer. De flesta anger att arbetet med att ta fram underlagsdokument för åtgärdsprogrammet 2015 utgör en viktig del av arbetet med plan för prioritering av avrinningsområden. I något fall avser de fastställa den regionala åtgärdsplanen efter det att underlag för åtgärdsprogram tagits fram.

Många länsstyrelser uttrycker att planen integrerashos olika enheter internt men olika metoder används för detta. I många fall har kontaktpersoner för vattenarbetet utsetts på berörda enheter och på vissa länsstyrelser har tvärsektoriella arbets- eller styrgrupper bildats. Generellt sett verkar integreringen av vattenförvaltningsarbetet inom länsstyrelsens olika ansvarsområden ha förbättrats de senaste åren. Många länsstyrelser anger att vattenrelaterat åtgärdsarbete har integrerats i verksamhetsplaner för alla berörda enheter. Extern samverkan utförs med aktörer såsom kommuner, verksamhetsutövare, andra län och vattenråd. Några länsstyrelser anger att arbetet med att ta fram planen har påbörjats men att prioriteringar inte har gjorts ännu. Någon länsstyrelse efterlyser nationell eller regional vägledning för hur prioriteringar ska göras,

exempelvis mellan regionala och nationella mål och mellan de mest värdefulla vattnen och de med sämst status. Vissa län beskriver hur man har arbetat eller avser att arbeta för att göra prioriteringar. När det gäller övergödning utgår exempelvis Örebro länsstyrelse från beräkningar av fosforbelastning och status för fosfor.

B) Hur har länsstyrelsen arbetat med åtgärden utifrån ett avrinningsperspektiv, dvs hur har arbetet gjorts och planerats att göra med angränsande län?

Samtliga länsstyrelser som delar avrinningsområden med andra län anger att man har haft någon typ av samverkansarbete med grannlänen. Omfattningen av det gemensamma planeringsarbetet varierar dock ganska mycket. Flera länsstyrelser nämner "erfarenhetsutbyte" och "diskussioner" medan andra anger att planeringen görs i stort sett helt gemensamt. Erfarenhetsutbyte och samordning på distriktsnivå sker bland annat inom arbetsgrupper och kompetensnätverk i sakfrågor. För några länsstyrelser är vattenråden det naturliga forumet för samverkan och gemensamma prioriteringar. Inom vissa distrikt har samordningsansvar för olika avrinningsområden fördelats mellan länsstyrelserna så att det framgår vilken länsstyrelse som har huvudansvar att stämma av arbetsmetoder etc. inom berört område. Arbetet med åtgärdsunderlag per avrinningsområde nämns av många länsstyrelser som en naturlig grund för arbetet med de länsvisa planerna.

Det verkar i första hand vara arbete som är direkt knutet till vattenförvaltningen och beredningssekretariaten som samordnas mellan länsstyrelserna. Samordning på avrinningsområdesnivå kring tillsyn, prövning och fysisk planering nämns inte specifikt av någon länsstyrelse.

Åtgärd 31

31. Länsstyrelserna behöver i sitt arbete med att åtgärda föroreningsskadade mark och vattenområden, särskilt prioritera de områden som läcker prioriterade ämnen eller särskilt förorenande ämnen, till de vattenförekomster som därför inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status.

Det är 2 länsstyrelser som svarar att de färdigställt sin prioritering av föroreningsskadade mark och vattenområden med hänsyn till vattnets status. Men de allra flesta (18) län svarar att detta är ett pågående arbete. De allra flesta svarar också att de ser genomförandet av åtgärden som ett fortlöpande arbete där MKN för vatten ska inarbetas i tillsyn och prövningsärenden. Beaktandet av MKN för vatten i tillstånds- och tillsynsarbetet sker hos de allra flesta länsstyrelserna i en mer eller mindre omfattning. Många arbetar med framtagandet av en prioritering av förorenande områden på avrinningsområdesnivå vilket sedan får fungera som underlag för en länsövergripande plan.

A) Hur arbetar eller avser länsstyrelsen att arbeta med att åtgärda föroreningsskadade mark och vattenområden, särskilt prioritera de områden som läcker prioriterade ämnen eller särskilt förorenande ämnen, till de vattenförekomster som därför inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status.

Flertalet länsstyrelser beskriver att de identifierar, inventerar och riskklassar förorenade områden enligt MIFO (metodik för inventering av förorenade områden), och att påverkan på grund- och ytvatten är viktiga prioriteringsgrunder i det arbetet. Någon länsstyrelse anger att objekt med risker för människors hälsa alltid väger tyngre än objekt med risk för påverkan på en vattenförekomst, men att Naturvårdsverkets prioriteringsgrunder ofta sammanfaller med vattenförvaltningens utgångspunkter.

De flesta anger att de, för att väga in vattenfrågorna i arbetet med föroreningsskadade områden, har någon typ av samarbete eller samverkan mellan de som arbetar med vattenförvaltning/ vattenövervakning och de som ansvarar för föroreningsskadade områden. Några beskriver att särskilda kontaktpersoner har utsetts för denna dialog eller att särskilda rutiner för informationsutbyte har upprättats. På Länsstyrelsen i Södermanland har de till exempel som rutin att om prioriterade ämnen enligt vattenförvaltningen påträffas i undersökningar/åtgärder för föroreningsskadade områden så ska

detta rapporteras till vattenförvaltningsgruppen. En länsstyrelse beskriver att man har samordnat beredningssekretariatets och miljöskyddsenhetens provtagningar och undersökningar vid föroreningsskadade mark- och vattenområden. Ett par länsstyrelser beskriver att man har utvecklat eller håller på att utveckla system för att lättare tillgängliggöra information om föroreningsskadade områden. Länsstyrelsen i Gävleborg har exempelvis skannat in äldre utredningar och undersökningar och materialet ska läggas upp i en databas. Några länsstyrelser beskriver också att de har använt eller planerar att använda GIS-analyser för att utreda vilka förorenade områden som riskerar att påverka vattenförekomster.

Sammanfattningsvis verkar ett informationsutbyte finnas mellan sektorerna vattenförvaltning/ vattenövervakning/miljöskydd på samtliga länsstyrelser men graden av hur konkret de har tagit in vattenförekomsternas status i prioriteringsarbetet varierar. Någon länsstyrelse påpekar också att samarbetet behöver utvecklas mer.

B) Hur har länsstyrelsen arbetat med åtgärden utifrån ett avrinningsperspektiv, dvs hur har arbetet gjorts och planerats att göra med angränsande län?

Ungefär hälften av länsstyrelserna svarar att något länsöverskridande samarbete inte finns för tillfället. Några länsstyrelser har samarbete med angränsande län, eller arbetar i projektform eller i samarbete med beredningssekretariaten utifrån ett avrinningsperspektiv. Länsstyrelsen i Gävleborg har valt att arbeta med ett utvalt avrinningsområde där resultaten får vara vägledande för en framtida planering. Samma länsstyrelse har också påbörjat ett projekt inriktat mot dioxiner i samarbete med kustkommuner och angränsande kustlän. Länsstyrelsen i Kalmar har haft ett samarbete med Kronobergs län angående förorenade sediment i två vattendrag. Likaså har både Kalmar och Västra Götaland haft ett samarbete som handlat om tillsyn av en förorenande industri i ett län där förorenande sediment återfunnits i grannlänet. Länsstyrelsen i Västernorrland arbetar med vattenvårdsplaner för en god vattenstatus. Dessa planer utarbetas och samordnas med angränsande län. Stockholm har liksom många andra arbetat med underlagen för kommande åtgärdsprogram per huvudavrinningsområdesnivå vilket i Stockholm också innebar framtagande av två pilotrapporter för två vattendrag. Nu sker ett samarbete med fyra grannlän kring arbetet att ta fram underlagsrapporter mellan länen. Några få länsstyrelser integrerar genomförandet av åtgärd 30 med 31 och arbetar med att ta fram underlag och prioriteringar av åtgärder efter huvudavrinningsområden vilket också kommer att innefatta insatser/åtgärder för föroreningsskadade områden.

Åtgärd 15

15. Statens Jordbruksverk och länsstyrelserna behöver prioritera sin rådgivning inom miljöområdet i ett avrinningsområdesperspektiv till jordbruksföretag inom områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status.

Alla länsstyrelser förutom Jämtland anger att åtgärden är pågående eller färdigställd. De flesta länsstyrelserna anger att de arbetar med Greppa näringen där det också finns ett rådgivningsmaterial som kan anpassas efter de behov som finns i respektive län.

A) Hur prioriterar länsstyrelsen sin rådgivning till jordbruksföretag inom områden med vattenförekomster som inte uppnår eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status?

B) Hur ser samverkan med Jordbruksverket ut för att genomföra åtgärden?

Inom länsstyrelsernas arbetete med prioriterad rådgivning till jordbruksföretag sker samverkan med Jordbruksverket, vilket uppfattas som väl fungerande. Samarbete sker oftast också med LRF regionalt och lokalt, rådgivningsorganisationer, kommuner och även vattenråd. Inom projektet har länen stor möjlighet att påverka inriktningen på rådgivningen genom sitt deltagande i olika styr- och arbetsgrupper. Greppa näringen tar fram centralt framställt rådgivningsmaterial som används vid

rådgivning inom länen och som kan anpassas till länens behov. Det finns även speciellt utsedda rådgivare som ansvarar för de olika moduler som tagits fram och som är behjälpliga i diskussioner om hur rådgivningsmaterialet kan anpassas lokalt.

Flera länsstyrelser uppger att anslutningen till Greppa näringen har ökat under 2011. Majoriteten av länsstyrelserna uppger att rådgivningen inom Greppa näringen prioriterar områden med vattenförekomster med dålig status och/eller nitratkänsliga områden. Arbetet sker oftast från ett avrinningsområdesperspektiv.

Flera länsstyrelser anordnar kurser och vattendragsträffar i syfte att informera om vattnens status, möjliga åtgärder och eventuella stöd som kan sökas för att genomföra åtgärder. De flesta anger också att denna typ av uppsökande verksamhet är riktad till avrinningsområden som inte uppfyller god status. Länsstyrelsen i Kalmar anger till exempel att de håller på att bilda vattendragsgrupper. Målet är att åtgärder ska genomföras på frivillig basis, dels med hjälp av den enskilda rådgivningen och dels genom diskussion inom gruppen där den lokala kunskapen om vattenförekomsten finns och där optimala åtgärder i jordbruket tas fram.

De två nordligaste länsstyrelserna uppger att de ej är med i Greppa näringen men har genom medel i landsbygdsprogrammet prioriterat lantbruksrådgivning till områden som inte uppnått god ekologisk status.

Åtgärd 17

17. Statens Jordbruksverk och länsstyrelserna behöver, efter samråd med Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen, prioritera sina insatser för att minska riskerna med och användningen av växtskyddsmedel i områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status.

Alla länsstyrelser förutom Jämtland svarar att de påbörjat eller färdigställt rådgivning om växtskyddsmedel utifrån vattenkvaliteten. Några länsstyrelser svarar att åtgärden är kontinuerlig och att den behöver följas upp fortlöpande liksom den prioritering som avgör hur omfattande och vilka som ska få ta del av rådgivningen.

A) Hur prioriterar länsstyrelsen sina insatser för att minska riskerna med och användningen av växtskyddsmedel i områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status?

Likt förra året arbetar länsstyrelserna med behörighetsutbildningen för yrkesmässig användning av kemiska bekämpningsmedel i jordbruket. Några svarar att de inarbetat eller särskilt fokuserat en del av utbildningen på växtskyddsmedel och dess påverkan i vattendragen, eller en mer allmän förståelse för denna koppling. I utbildningen i Västra Götaland läggs fokus på minimera riskerna så att inte växtskyddsmedel hamnar i vatten oavsett vilket ekologisk eller kemisk status vattnet har.

Fler än hälften av länsstyrelserna anger att rådgivningen sker inom Greppa Näringen. Rådgivningen anges ibland ges till enskild och i andra fall till grupper.

Mindre än hälften av alla länsstyrelser svarar att de prioriterat sin rådgivning till avrinningsområden med vattenförekomster som inte uppnår god ekologisk status. Skåne svarar att hela länet kan anses vara prioriterat område när det gäller rådgivning för att förbättra vattendragens status. Här utförs också ca 400 rådgivningar per år. Västmanland har prioriterat sin rådgivning utifrån nitratkänsliga områden och har särskilt valt ut två avrinningsområden i första hand. I Västmanland ges också möjlighet för aktuella aktörer att samråda kring dessa frågor under vattendragsvandringar. Vattendragsvandringen är bara ett exempel på hur länsstyrelserna arbetar för att nå ut med informationen till fler genom andra insatser utöver behörighetsutbildning och riktad rådgivning.

B) Hur ser samverkan med Jordbruksverket ut för att genomföra åtgärden?

De flesta länsstyrelserna svarar att de har ett bra samarbete med Jordbruksverket och att detta oftast kopplar till att deras rådgivning för växtskyddsmedel, vilken utgår från jordbruksverkets Greppa näringen.

Några länsstyrelser svarar att man har ett nära samarbete med Jordbruksverket genom exempelvis utbildning av rådgivare i syfte att utbyta erfarenheter, deltagande i projekt eller samordnings eller liknande samverkanstillfällen.

Åtgärd 20

20. Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna behöver ta fram underlag för vilka vattenmiljöer och vattenanläggningar som har särskilt stort kulturmiljövärde i, eller i anslutning till, befintliga vattenförekomster där det behöver vidtas åtgärder i syfte att uppnå god ekologisk status eller god kemisk status.

Länsstyrelsen i Halland bedömer att deras arbete med genomförandet av åtgärd 20 är färdigställt i slutet av 2012. Det är 19 länsstyrelser som svarar att arbetet med åtgärden är pågående och Jämtland har inte påbörjat arbetet. Överlag svarar länsstyrelserna att de ser det som viktigt att få fram ett underlag som samlat redovisar både vattenkvalitet och kulturmiljövärden men att det saknas resurser för en sådan samlad plan. Några länsstyrelser svarar att det saknas en systematisk genomgång av kulturlämningar efter vattendrag.

A) Hur arbetar, eller avser länsstyrelsen att arbeta med att ta fram underlag för vilka vattenmiljöer och vattenanläggningar som har särskilt stort kulturmiljövärde i, eller i anslutning till, befintliga vattenförekomster där det behöver vidtas åtgärder i syfte att uppnå god ekologisk status eller god kemisk status?

Inom vattendistrikten Västerhavet, Södra Östersjön och Norra Östersjön har distriktsgemensamma projekt bedrivits för att förbättra kunskapsunderlaget när det gäller kulturhistoriskt värdefulla vattenmiljöer och vattenanläggningar. Länsstyrelserna inom varje distrikt har deltagit i projekten och beskriver dem i sina återrapporteringar.

Inom projektet i Västerhavets vattendistrikt (VaKul-Vattenförvaltning och Kulturmiljö i Västerhavets vattendistrikt) gjordes i början av 2011 en första avrapportering i form av en sammanställning av befintligt kunskapsmaterial, inklusive bristanalys och förslag till fortsatt arbete. Medel har sökts för att gå vidare i arbetet genom att identifiera vattenanknutna miljöer av särskilt stort kulturmiljövärde samt ta fram kunskapsunderlag knutet till vatten där det behöver vidtas åtgärder för att förbättra ekologisk status. Delar av medlen har beviljats och en del av ansökan är fortfarande under behandling.

Projektet i Södra Östersjöns vattendistrikt "Kulturmiljö och vattenförvaltning - planeringsunderlag för Södra Östersjöns vattendistrikt" har som mål att sammanställa och förbättra planeringsunderlag för kulturmiljön för att kunna kvalitetssäkra åtgärdsarbetet ur ett kulturmiljö- och vattenförvaltningsperspektiv. 2010 genomfördes en förstudie och under 2011- februari 2012 genomförs den andra delen av projektet där länsstyrelserna ska sammanställa befintlig kunskap per huvudavrinningsområde/kustområde och ge förslag på prioritering av kunskapsuppbyggnad. Sista delen av projektet planeras under 2012 och ska innefatta kunskapsuppbyggnad i fält utifrån tidigare resultat i projektet.

I Norra Östersjöns vattendistrikt bedrev länsstyrelserna under 2009-2010 ett projekt som syftade till att ta fram ett översiktligt kunskapsunderlag över vattenanknutna kulturmiljöer. Inom projektet identifierades behovet av att genomföra kategoriinventeringar av exempelvis dammar, fasta fisken, flottningslämningar m m. Projektet har inte slutrapporterats ännu.

Flera av länsstyrelserna i de tre sydligaste vattendistrikten anger att de, förutom att delta i de distriktsövergripande projekten även har genomfört eller planerar att genomföra mindre projekt på avrinningsområdesnivå.

I de två nordligaste vattendistrikten har inget distriktsövergripande arbete genomförts men flera av länsstyrelserna har bedrivit egna projekt i syfte att förbättra kunskapsläget vad gäller värdefulla kulturmiljöer vid vatten. I Västernorrlands län har de exempelvis kartlagt kulturmiljövärden i och i anslutning till sjöar och vattendrag genom inhämtning av underlagsdata från befintliga inventeringar, geografisk litteratur, biotopkarteringar av vattendrag, dammregister, muntliga tips etc. Arbetet ska bland annat resultera i en sammanställning av nuvarande kunskapsläge och en värderingsmodell för vattendrag med kulturmiljöer.

B) Hur ser samverkan med Riksantikvarieämbetet ut för att genomföra åtgärden?

Länsstyrelserna inom Södra Östersjöns och Västerhavets distrikt anger att samverkan med Riksantikvarieämbetet bland annat sker genom att ämbetet är representerade i de distriktsövergripande projektens styrgrupper och genom att de medfinansierar projekten. I Norra Östersjön har Riksantikvarieämbetet kännedom om projektet men någon direkt samverkan har inte skett.

Flera av de länsstyrelser som bedriver egna projekt anger att Riksantikvarieämbetet har medfinansierat arbetet. Ungefär hälften av länsstyrelserna redovisar att de har deltagit i Riksantikvarieämbetets seminarium om kunskapsunderlag för åtgärd 20, som hölls i oktober 2011. Någon länsstyrelse anser att Riksantikvarieämbetets roll som samordnare för kunskapsunderlaget är otydlig.

Kommunernas återrapportering

Kommunerna har redovisat genomförandet av åtgärderna till vattenmyndigheterna genom att svara på ett antal frågor i ett frågeformulär. Nedan återges de olika åtgärderna som är riktade till kommunerna, de frågor som funnits i frågeformuläret och en sammanfattning av svaren.

I årets sammanställning har vattenmyndigheterna valt att ta med alla kommuner som kommit in med sina svar senast den 16 mars. Totalt ingår 243 kommuner i sammanställningen. Ytterligare svar från ett tiotal kommuner har på grund av tekniska svårigheter inte kunnat tas med i nedanstående sammanställning. Dessa svar kommer dock att redovisas på vattenmyndighetens webbsida.

Kommunernas fullständiga svar återfinns på vattenmyndigheternas webbsida.

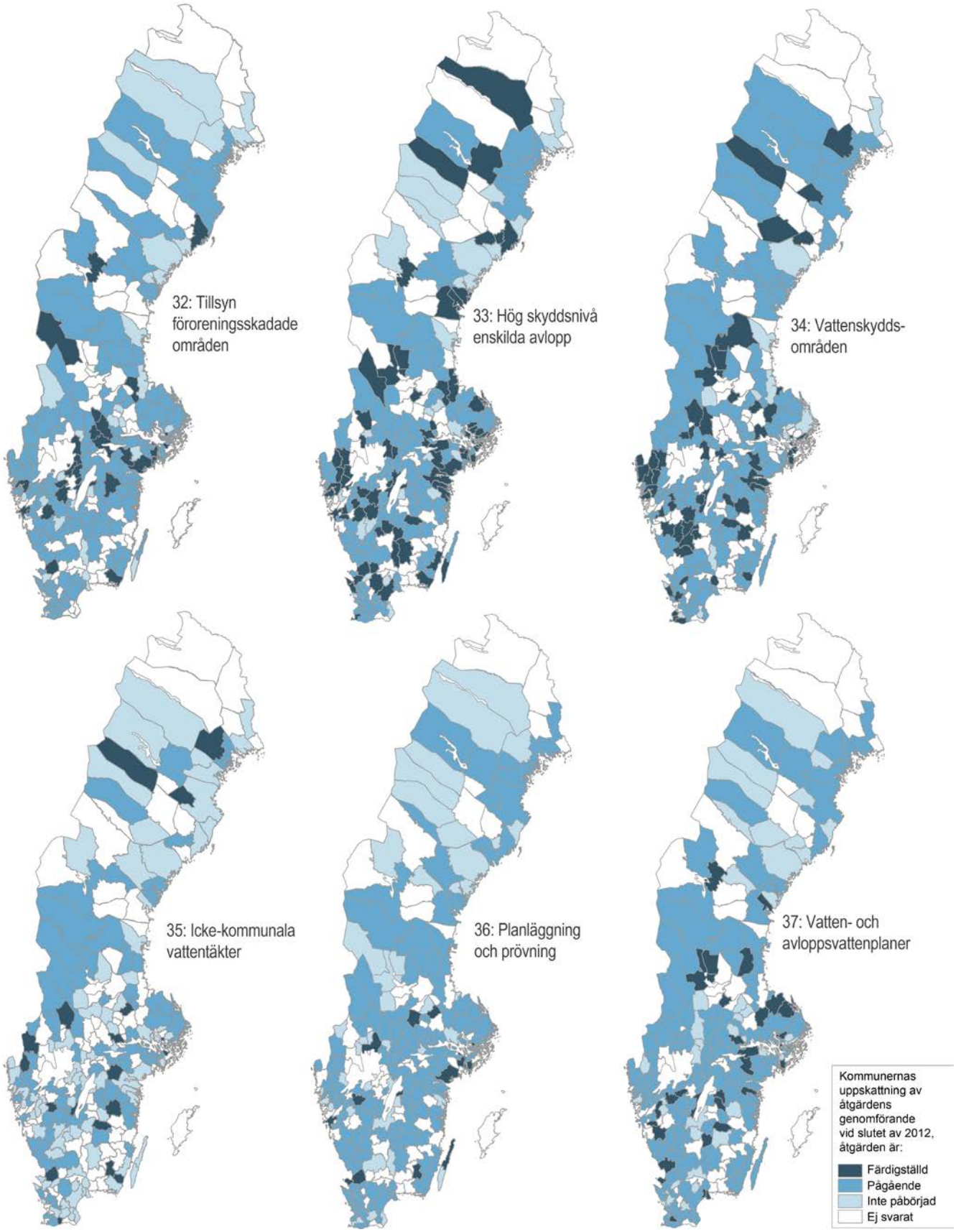

Figur 6: Kommunernas uppskattning av åtgärdernas genomförande vid slutet av 2012.

Åtgärd 32

32. Kommunerna behöver, inom sin tillsyn av verksamheter och föroreningsskadade områden som kan ha negativ inverkan på vattenmiljön, prioritera de områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status.

Det är 34 kommuner som anger att åtgärden inte kommer att vara påbörjad vid slutet av 2012, 152 skriver att åtgärden kommer vara pågående och 36 att åtgärden kommer vara färdigställd.

A) Finns det en plan, beslut eller liknande som gäller tillsynen av verksamheter och/eller föroreningsskadade områden, där hänsyn tas till de miljökvalitetsnormer som beslutats av vattenmyndigheterna?

Nästan hälften (118) av de svarande kommunerna har svarat att det finns en plan, beslut eller liknande som tar hänsyn till miljökvalitetsnormer vad gäller tillsyn av verksamhet och/eller föroreningsskadade områden. Detta är en ökning jämfört med rapporteringen för 2010 då knappt en tredjedel av de svarande kommunerna angav att de hade en plan eller liknande. Exempel är kommuner som har med miljökvalitetsnormer i verksamhetsplaner, översiktsplaner, eller tillsynsplaner. Några kommuner har också kommenterat att miljökvalitetsnormerna ingår i Länsstyrelsernas regionala program för förorenade områden som kommunerna arbetar efter. Flera kommuner har, eller arbetar med att ta fram, en vattenplan för åtgärder för att nå miljökvalitetsnormerna. Några skriver också att man har valt att prioritera exempelvis enskilda avlopp i sin tillsyn.

B) Om kommunen inte har någon form av plan, beslut eller liknande med koppling till de miljökvalitetsnormer som beslutats av vattenmyndigheten, avser kommunen i så fall att omarbeta detta med hänsyn till miljökvalitetsnormer för vatten?

På denna fråga svarar 88 kommuner ja. Många anger att miljökvalitetsnormerna ingår i översiktsplaner och tillsynsplaner. Några kommuner kommenterar att planer och program revideras kontinuerligt och att miljökvalitetsnormer införs vartefter i befintliga planer och program.

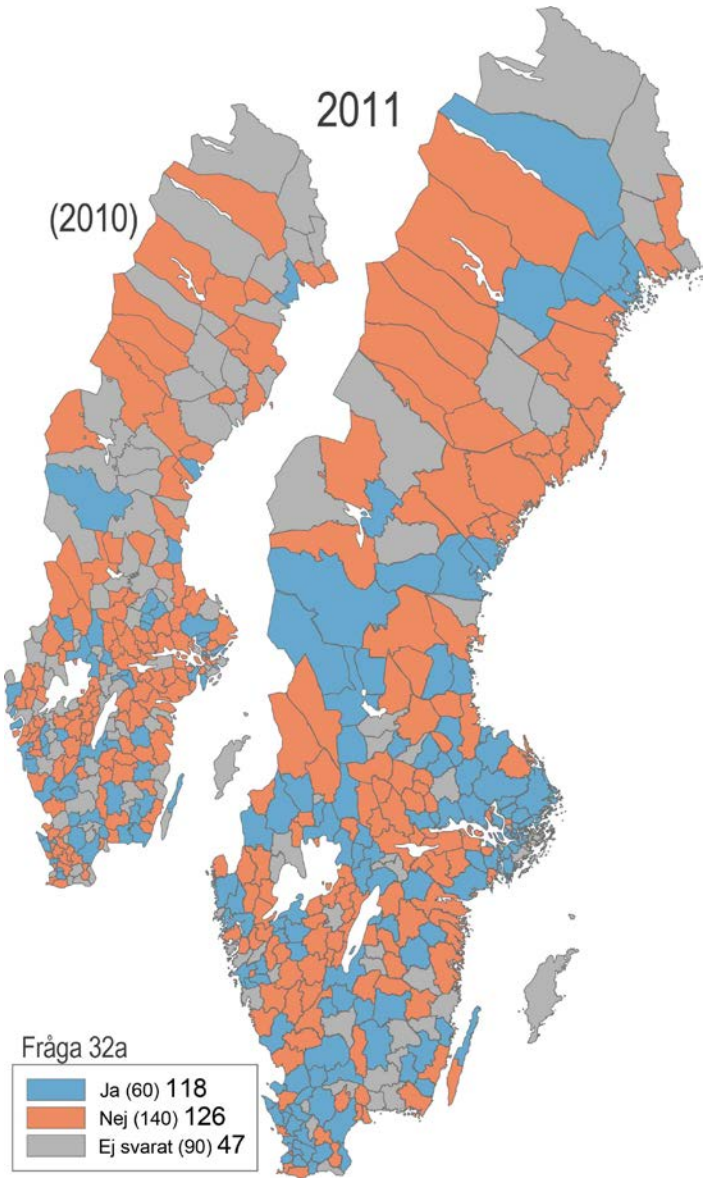

Figur 7: Kommuner som har en plan, beslut eller liknande som gäller tillsynen av verksamheter och/eller föroreningsskadade områden (fråga 32a). Siffra inom parantes gäller antal för 2010.

Åtgärd 33

33. Kommunerna behöver ställa krav på hög skyddsnivå för enskilda avlopp som bidrar till att en vattenförekomst inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status.

Det är 31 kommuner som uppger att åtgärden inte kommer att vara påbörjad vid slutet av 2012, 114 att den kommer vara pågående och 80 att åtgärden kommer vara färdigställd.

A) och B) Har kommunen under 2011 fastställt områden med krav på hög skyddsnivå för enskilda avlopp för områden som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status. Om ja, har vattenmyndighetens underlag (VISS, Vattenkartan, åtgärdsprogram) använts?

I årets rapportering svarar 87 av de svarande kommunerna att de har fastställt områden med hög skyddsnivå för enskilda avlopp under 2011. Några kommuner kommenterar att de har använt underlag från länsstyrelsen och att även om de fastställt områden så görs bedömningen från fall till fall. I tidigare års rapportering var motsvarande siffra 97 kommuner.

Av de kommuner som har svarat nej (157 st) på frågan har många kommenterat att kommunen redan sedan tidigare har fastställt områden med hög skyddsnivå. Några skriver också liksom tidigare år att en bedömning görs av det enskilda fallet vid handläggningen. Andra kommuner skriver att arbetet ingår i arbetet med att ta fram vattenplaner och att de även arbetar med att ta fram riktlinjer, policys och liknande inom området.

Av de som svarat att de har fastställt områden med krav på hög skyddsnivå under 2011 har 74 av 87 angett att de vid utredningen använt vattenmyndighetens underlag som t ex VISS, Vattenkartan och/eller åtgärdsprogram. Motsvarande siffra för tidigare års rapportering var drygt hälften av de svarande.

C) Om nej på fråga A, finns det en plan, beslut eller liknande för utredning av hög skyddsnivå?

Av de kommuner som svarat nej på fråga A, anger 84 att det finns en plan, besluteller liknande för att utreda detta. Se även kommentarer ovan.

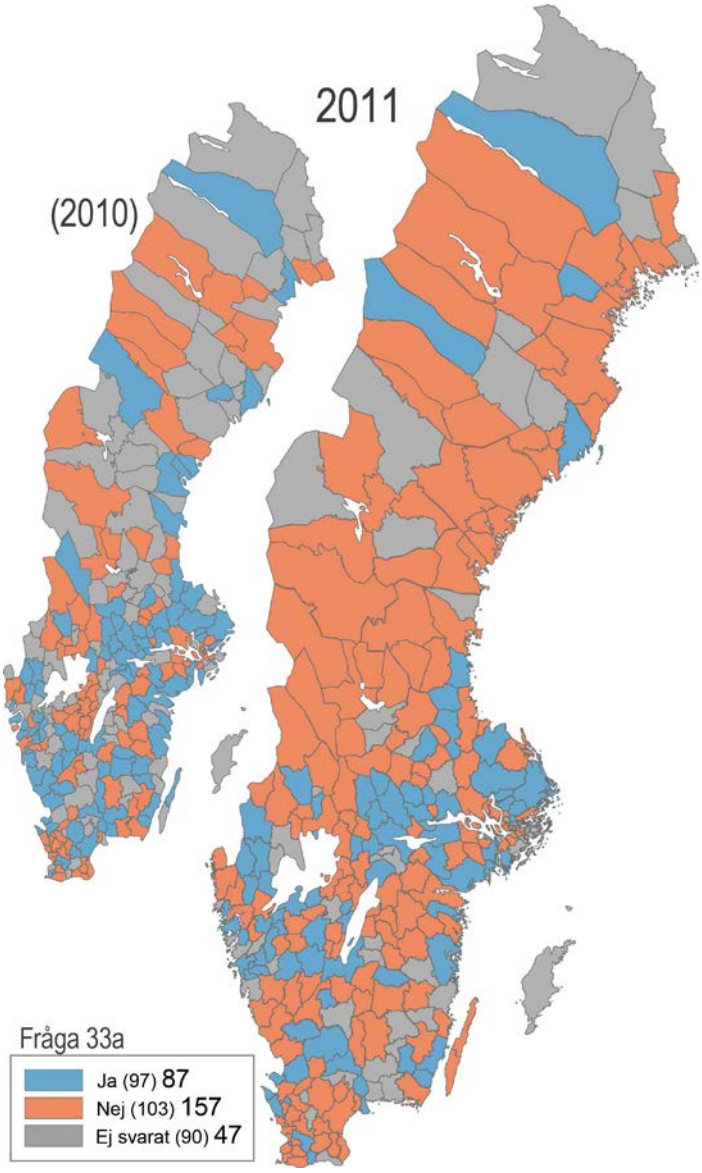

Figur 8: Kommuner som har fastställt områden med hög skyddsnivå för enskilda avlopp under 2011 (fråga 33a). Siffra inom parantes gäller antal för 2010**.**

D) Om nej på fråga A, är detta för att kommunen inte har problem med övergödning kopplat till enskilda avlopp? (NY fråga för 2011)

Av de 87 kommuner som svarat nej på fråga A, anger 34 st. att skälet är att kommunen inte har problem med övergödning kopplat till enskilda avlopp.

Åtgärd 34

Kommunerna behöver inrätta vattenskyddsområden med föreskrifter för kommunala dricksvattentäkter som behövs för dricksvattenförsörjningen, så att dricksvattentäkterna långsiktigt bibehåller en god kemisk status och god kvantitativ status.

Det är18 kommuner som uppger att åtgärden inte kommer att vara påbörjad vid slutet av 2012, 121 skriver att åtgärden kommer vara pågående och 66 anger att åtgärden kommer vara färdigställd.

A) Finns det vattenskyddsområde med skyddsföreskrifter för samtliga kommunala dricksvattentäkter som ligger helt eller delvis inom kommunens gränser?

Av de svarande kommunerna har 91 svarat att det finns inrättade vattenskyddsområden för samtliga kommunala vattentäkter. Förutsättningarna i form av antalet kommunala vattentäkter skiljer sig dock åt mellan kommunerna; från kommuner som har 35 täkter till kommuner som helt saknar kommunal dricksvattentäkt.

B) Finns vattenskyddsområden där kommunen bedömer att vattenskyddsområdet/ bestämmelserna är otillfredsställande?

Mer än hälften av de svarande kommunerna (149) anser att det finns dricksvattentäkter i kommunen som inte har ett tillfredsställande skydd. För att åtgärda detta anger kommunerna att inrättande av nya skyddsområden alternativt revidering av föreskrifter är de åtgärder som planeras.

C) Hur planerar kommunen att skydda de vattentäkter som helt saknar vattenskyddsområden och/eller skyddsbestämmelser?

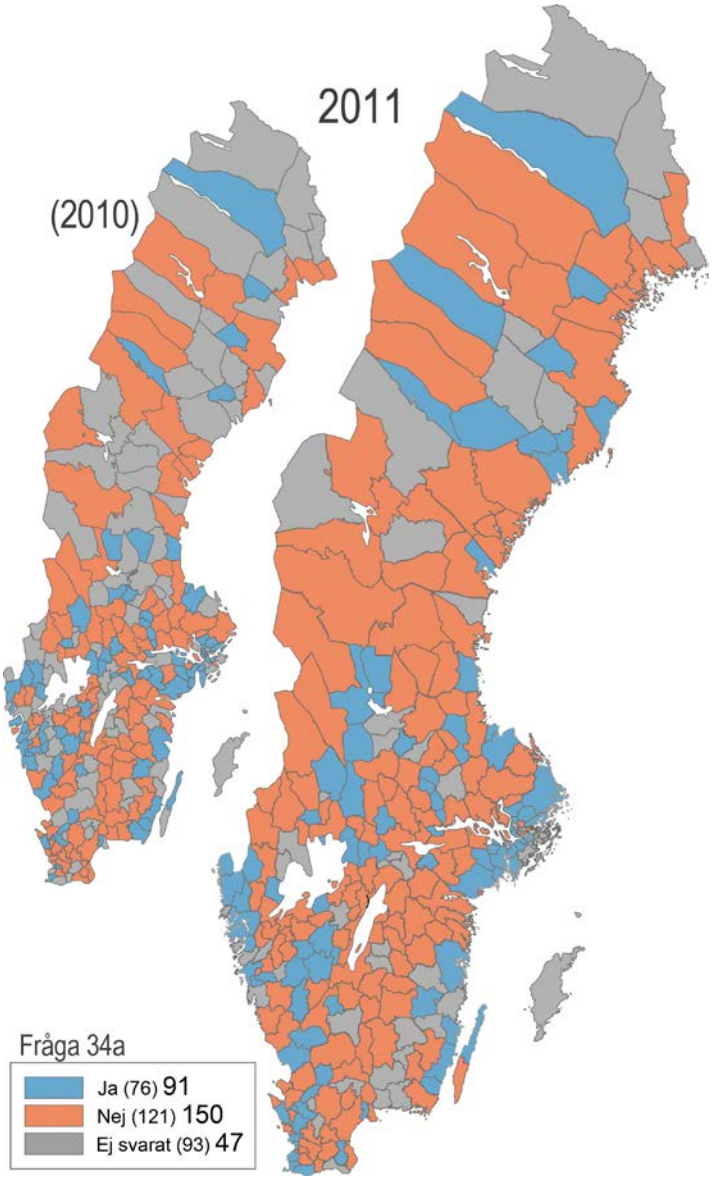

Figur 9: Kommuner som har vattenskyddsområde för samtliga kommunala dricksvattentäkter (fråga 34a). Siffra inom parantes gäller antal för 2010.

De flesta kommuner som har oskyddade vattentäkter svarar att de kommer att arbeta vidare med att upprätta skyddsområden. Flera kommuner anger också att man kommer att sluta använda de oskyddade täkterna eller att utredning pågår om täkterna ska behållas eller ej.

Åtgärd 35

Kommunerna behöver tillse att vattentäkter som inte är kommunala, men som försörjer fler än 50 personer eller där vattenuttaget är mer än 10 m^3/dag, har god kemisk status och god kvantitativ status och ett långsiktigt skydd.

Det är 87 kommuner som anger att åtgärden inte kommer att vara påbörjad vid slutet av 2012, 85 anger att den kommer vara pågående och 20 att åtgärden kommer vara färdigställd.

A) Har kommunen vattenskyddsområde med skyddsföreskrifter för samtliga icke-kommunala dricksvattentäkter som ligger helt eller delvis inom kommunens gränser? (Ny fråga för 2011)

Endast 20 av de svarande kommunerna anger att samtliga icke kommunala vattentäkter har vattenskyddsområde med skyddsföreskrifter.

B) Om nej på fråga A, hur arbetar kommunen för att skydda de icke kommunala dricksvattentäkterna?

Kommunerna som svarat nej på fråga A nämner framför allt tillsyn enligt livsmedelslagstiftning och egenkontroll för att arbeta vidare med frågan. Inventering och utredning av vilka vattentäkter som berörs pågår i flera fall och revideringar av planer, information och samtal med verksamhetsutövare är andra åtgärder som nämns för det fortsatta arbetet med de icke kommunala vattentäkterna som idag saknar skydd.

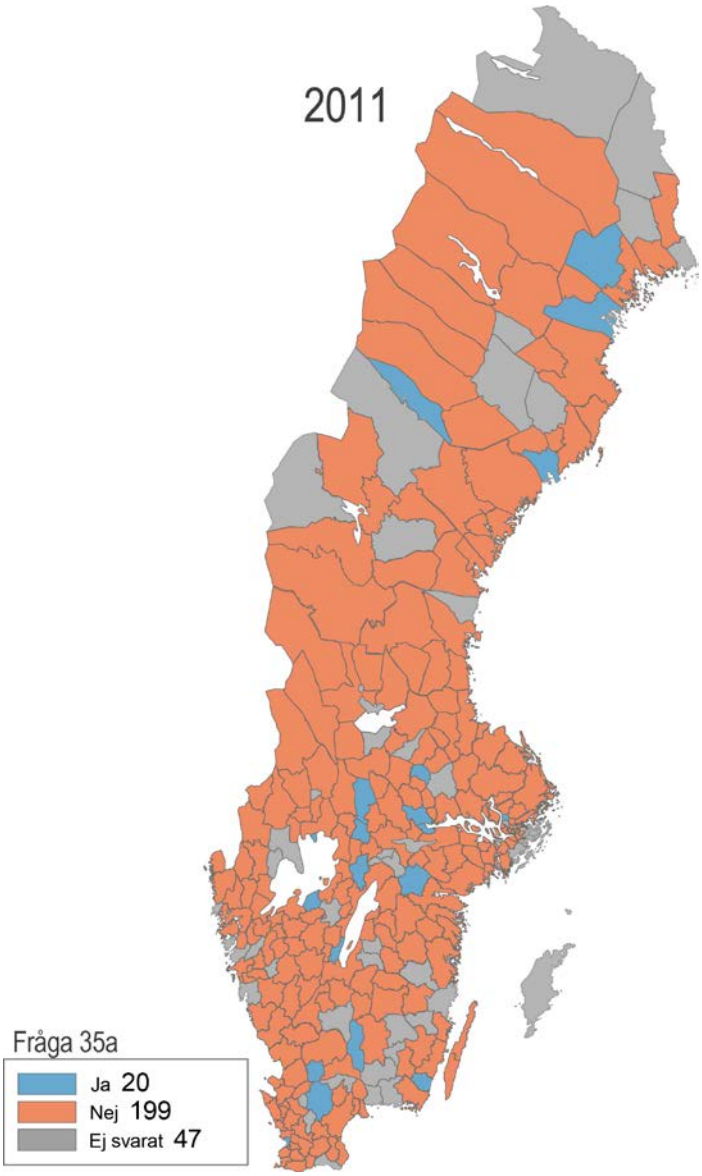

Figur 10: Kommuner som har vattenskyddsområde med skyddsföreskrifter för samtliga icke-kommunala dricksvattentäkter (fråga 35a). Siffra inom parantes gäller antal för 2010.

Åtgärd 36

Kommunerna behöver utveckla sin planläggning och prövning så att miljökvalitetsnormerna för vatten uppnås och inte överträds.

Det är 45 kommuner som anger att åtgärden inte kommer att vara påbörjad vid slutet av 2012, 161 anger att den kommer vara pågående och 15 att åtgärden kommer vara färdigställd.

A) Finns det program, beslut eller annat initiativ inom kommunen för hur prövning genomförs med hänsyn till miljökvalitetsnormerna för vatten?

Av de svarande kommunerna anger 90 att det finns ett program, beslut eller liknande inom kommunen för hur prövning kan utvecklas och genomföras med hänsyn till miljökvalitetsnormerna för vatten. Motsvarande siffra för tidigare års rapportering var 59 kommuner.

Många kommuner hänvisar till ärenden om bygglov och enskilda avlopp och att man tar hänsyn till miljökvalitetsnormerna i handläggningen av dessa, liksom att normerna finns med i arbetet med vattenförsörjningsplaner, översiktsplaner och liknande.

B) Finns det program, beslut eller annat initiativ för hur kommunen i fysisk planering tar hänsyn till miljökvalitetsnormerna för vatten?

Av de svarande kommunerna anger 128 att det finns ett program, beslut eller annat initiativ för hur kommunen tar hänsyn till miljökvalitetsnormerna för vatten i fysisk planering.

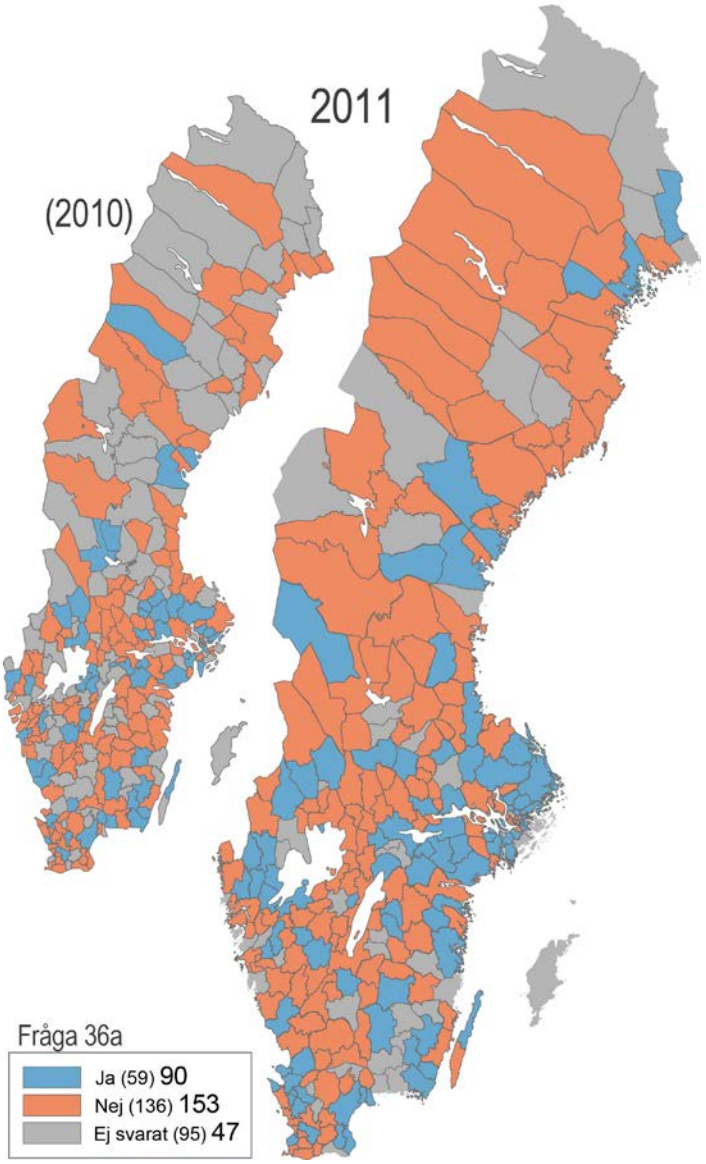

Figur 11: Kommuner som har program, beslut eller annat initiativ för hur prövning genomförs med hänsyn till miljökvalitetsnormerna för vatten (fråga 36a). Siffra inom parantes gäller antal för 2010.

Åtgärd 37

Kommunerna behöver, i samverkan med länsstyrelserna, utveckla vatten- och avloppsvattenplaner, särskilt i områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status, god kemisk status eller god kvantitativ status.

Det är 44 kommuner som anger att åtgärden inte kommer att vara påbörjad vid slutet av 2012, 154 anger att den kommer vara pågående och 39 att åtgärden kommer vara färdigställd.

A) Har kommunen någon form av övergripande/strategisk vatten- och avloppsvattenplan?

B) Om nej på fråga A, planerar kommunen att ta fram en sådan under 2012?

70 kommuner svarar att de har en övergripande/strategisk vatten- och avloppsvattenplan. Av de 174 kommuner som svarat nej på frågan anger 128 att de ska göra det under 2012. En del kommentarer visar att arbete pågår med frågan och att samarbetet över organisatoriska gränser inom kommunerna blivit mer vanligt.

Andra skriver att det är oklart vad som avses med en ”strategisk vatten- och avloppsvattenplan” och att man önskar med vägledning. Några nämner också att ett närmare samarbete med länsstyrelsen behövs för att komma vidare med planerna.

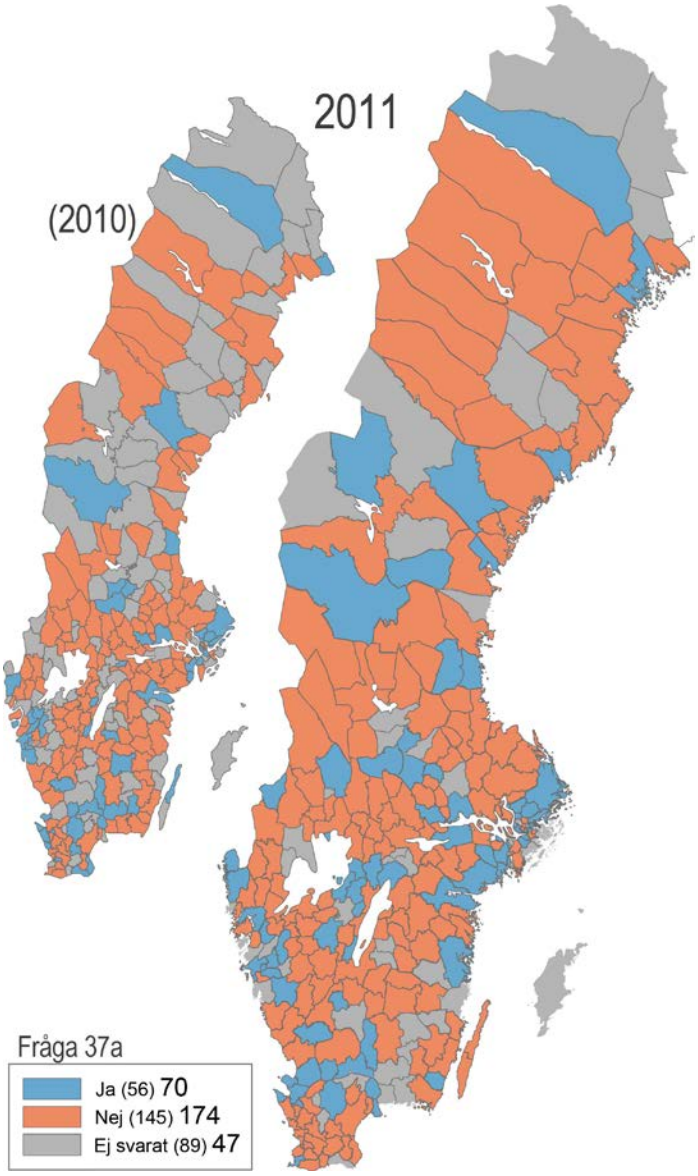

Figur 12: Kommuner som har någon form av övergripande/ strategisk vatten- och avloppsvattenplan (fråga 37a). Siffra inom parantes gäller antal för 2010.

Åtgärd 38
– Gäller endast kustkommuner i Södra Östersjön och Västerhavet

Kommunerna behöver i samverkan med länsstyrelserna ta fram underlag och genomföra åtgärder för att minska påverkan från de delar av det rörliga friluftslivet samt båtturism som kan ha negativ inverkan på vattenmiljön, särskilt i områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status.

Det är 24 kommuner som anger att åtgärden inte kommer att vara påbörjad vid slutet av 2012, 28 anger att den kommer vara pågående och 10 att åtgärden kommer vara färdigställd.

A) Har kommunen under 2011 påbörjat arbetet med åtgärden?

På denna fråga svarar 32 kommuner av 62 att de har påbörjat arbetet med åtgärden. Exempel på underlag och åtgärder som tagits fram är policy för inrättande av spolplattor, miljötillsynsprojekt i hamnar, samarbete med båtägarföreningar om slamtömningsstationer och båtbottentvättar m.m. Flera kommuner nämner också att de startat projekten med hjälp av LOVA-bidrag.